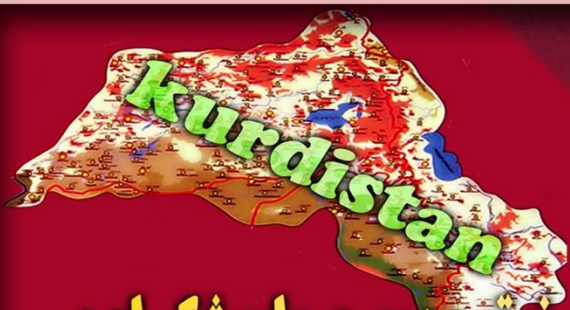

یه کبوون

کوردستان یهک وڵاته و کوردیش یهک نه ته وه یه و دابه شکر اون

January : 2011

ژماره : ۱۰

۲۷۱۰

رېبه ندانی

۱۹۴۶

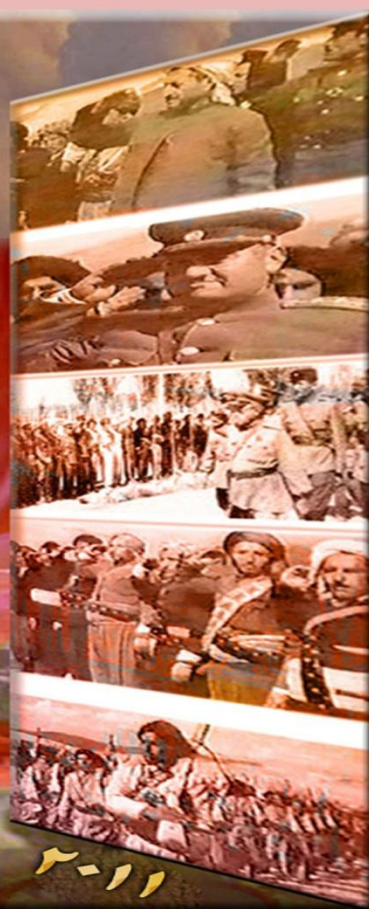
ر. نه قشی

۲ ی رېبه ندان

سائر وژی دامه ز رانی کۆماری
کوردستان

۶۵

۲۰۱۱

له م ژماره یه دا :

- ❖ جیگای کۆماری کوردستان له میژوو دا ... بۆ لا پهری ۲
- ❖ کاره کانی کۆماری کوردستان به کورتی ... بۆ لا پهری ۳
- ❖ کۆماری کوردستان له روانگهی چه ند که سایه تی یهک دا ... بۆ لا پهری ۴
- ❖ دیموکراسی و مافی دیاری کردنی چاره نووس ... بۆ لا پهری ۶
- ❖ پانۆرامای گرتگترین روداو ه کانی سالی ۲۰۱۰ بۆ لا پهری ۱۰
- ❖ یادیک له هونه رمه ند خه لیل سه دیقی ... بۆ لا پهری ۱۳
- ❖ یادیک له پرۆفیسۆر حاجی جندی و نه یاز زاخۆلی ... بۆ لا پهری ۱۴
- ❖ په ندی پیشینیان ... بۆ لا پهری ۱۵
- ❖ چیروک بۆ مندا لان ... بۆ لا پهری ۱۶
- ❖ ته ندروستی ... بۆ لا پهری ۱۷
- ❖ وته ی زانیان ... بۆ لا پهری ۱۸
- ❖ هه ئپه رکێ نه ریتیکی کورده واری ... بۆ لا پهری ۱۹

جیڤگای کۆماری کوردستان له میژوو دا

نووسینی : شه‌هید د. قاسملو

له‌ گه‌ڵ نه‌وه‌ که‌ ماوه‌یه‌ی ژێانی کۆماری کوردستان ۱۱ مانگ بوو و زوو تێک چوو، دیسان جیڤگایه‌کی تایبه‌تی له‌ میژووی نه‌ته‌وه‌ی کورد دا هه‌یه‌. کۆماری کوردستان له‌ ناسمانی تاریک و ئێلی سه‌رده‌می دژی ژێرده‌ستی گه‌لی کورد دا ده‌ک ده‌ستێده‌یه‌کی پرشنگدار ده‌ده‌وه‌شی. راسته‌ نه‌وه‌ نه‌سته‌یه‌یه‌ زۆر زوو ناوا بوو، به‌لام ئیستاش هه‌ر رووناک که‌ ده‌وه‌ی ریڤای خه‌باتی دژواری گه‌لی کورد. گه‌لی کورد له‌ رۆژگاری نوێی میژووی خۆی دا تا پێک هاتنی کۆماری کوردستان نه‌ی توانی بوو چاره‌نووسی خۆی به‌ده‌سته‌وه‌ بگرێ و جوکه‌دارێ نیشتمانی خۆی بێ. بۆ یه‌که‌م جار له‌ میژووی نوێی نه‌ته‌وه‌که‌مان دا به‌ دامه‌زرانی کۆماری کوردستان گه‌لی کورد به‌ ناوای گه‌یشت و هه‌ستی به‌وه‌ کرد که‌ چاره‌نووسی خۆی به‌ده‌سته‌وه‌یه‌ و له‌ نیشتمانی خۆی دا بێگانه‌ نێ یه‌ و حاکه‌میکه‌ دیکه‌ش بێجگه‌ له‌ خۆی له‌و نیشتمانه‌ دا نابێت. بۆ یه‌که‌م جار بوو که‌ گه‌لی کورد کۆماری خۆی هه‌بوو، پێشوا و له‌شکری خۆی هه‌بوو، ده‌رگای هه‌لسوراندنی کار و باری وڵاته‌که‌ی له‌ خۆی بوو، پاش سه‌دان سال خه‌بات هه‌ستی له‌ خۆدانیابوون له‌ گه‌لی کورد دا په‌یدا ببوو و چیرۆکی کۆن که‌ کورد هه‌رگیز "نابێته‌ هیچ" پوچه‌ل ببوو. بۆ گه‌لی کورد ده‌رکه‌وتیوه‌ که‌ به‌ خه‌باتی خۆی ده‌توانی "بێته‌ شتیکی و ژێرده‌ستی که‌س نه‌بێ و نازاد و سه‌ربه‌رز بێ".

کۆماری کوردستان کۆماری گه‌لی بوو، بۆ یه‌که‌م جار له‌ میژووی نه‌ته‌وه‌ی کورد دا به‌رێوه‌یه‌ری جوولانه‌وه‌ به‌ ده‌ست ناغایه‌ک، سه‌رۆک عه‌شیره‌تیک یا شێخیک نه‌بوو، راسته‌ هێندیک له‌مانه‌ له‌ کۆماری کوردستان دا خاوه‌ن ده‌سه‌لات بوون. به‌لام هه‌وێ درا که‌ کۆمه‌لانی ساده‌ واته‌ خه‌لکی کۆلان و بازار نوێنه‌رانی خۆیان به‌ شێوه‌یه‌کی دیموکراتی هه‌لبژێرن و به‌رێوه‌یه‌رانی خۆیان دیاری بکه‌ن. بۆ یه‌که‌م جار جوولانه‌وه‌یه‌کی پان و به‌رێنی گه‌لی پێک هاتبوو که‌ پشتیوانی ئامانه‌که‌کانی خۆی و کۆماری خۆی بوو. له‌م باره‌وه‌ جوولانه‌وه‌ی ساڵه‌کانی ۲۵ - ۱۳۲۴ له‌ گه‌ڵ هه‌موو جوولانه‌وه‌کانی پێشوی نه‌ته‌وه‌ی جیاوازی یه‌کی به‌نه‌رتی هه‌بوو.

کۆماری کوردستان ئاکامی جوولانه‌وه‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یه‌ی بوو. گه‌لی کورد بۆ یه‌که‌م جار له‌ به‌شیک له‌ نیشتمانی خۆی دا شوێنه‌واریکه‌ له‌ زۆرداران میژوویی خۆی نه‌ده‌دی، له‌شکرو پۆلیسی زۆردار نه‌ما بوون، کار به‌ده‌ستی به‌رتیل خۆری له‌ مه‌رکه‌روه‌ دیاری کراو ده‌رکرا بوون، که‌س بۆ نه‌وه‌ نازار نه‌ده‌دا که‌ به‌ زمانی خۆی قسه‌ ده‌کا، هه‌ستیکه‌ یه‌که‌جار شیرین و دڵ و خوش که‌ر له‌ ژێانی خه‌لک دا په‌یدا ببوو ده‌یان زانی که‌ نه‌وانیش نه‌ته‌وه‌یه‌ک، خاوه‌نی ناو و خاکن، خاوه‌نی نیشتمان.

کۆماری کوردستان ئاکامی جوولانه‌وه‌یه‌کی دیموکراتی بوو. له‌م جوولانه‌وه‌یه‌ دا هه‌موو چین و توێژه‌ دیموکراتی یه‌که‌کی کۆمه‌لی کورده‌واری به‌شدار بوون و هه‌رچی ده‌رێی باری دیموکراسی جوولانه‌وه‌ زیاتر ده‌بوو. خه‌لکی کۆلان و بازار و خه‌لکی ساونیکه‌ و نه‌خوێنده‌وار کۆماری کوردستانیان به‌هی خۆیان ده‌زانی و نازادانه‌ له‌ هه‌لسوراندنی دا به‌شدار یان ده‌کرد. نه‌وه‌ دیموکراسی یه‌ که‌ له‌ کۆماری کوردستان دا به‌دی ده‌کا، جێن سه‌رسوورمان بوو بۆ نه‌وانه‌ی که‌ ده‌روه‌ را ده‌هاتن و چاویان پێ ده‌که‌وت.

کۆماری کوردستان ئاکامی په‌رسته‌اندنی جوولانه‌وه‌یه‌کی نیشتمانی و دژی ئیمپریالیستی بوو، جوولانه‌وه‌ یه‌که‌ که‌ له‌ کوردستان دا په‌ره‌ی گرتیوه‌، ئامانجی نه‌وه‌ بوو سه‌ربه‌خوێ ئێران بپارێزی، ده‌سه‌لاتی ئیمپریالیزمی ئه‌مریکا و ئینگلیس خاشه‌پ بکا و بۆ نه‌وه‌ تێده‌کۆشا که‌ سیاسه‌تیکه‌ نیشتمانی له‌ ئێران دا سه‌رکه‌وێ. نه‌وه‌ش یه‌کیکی دیکه‌ له‌ تایبه‌تمه‌ندی یه‌کانی جوولانه‌وه‌ی ۲۵ - ۱۳۲۴ بوو که‌ بۆ یه‌که‌م جار جوولانه‌وه‌ی کوردستانی کرد به‌ به‌شیک له‌ جوولانه‌وه‌ی دیموکراتی پێشکه‌وتووێ سه‌رانسه‌ری ئێران.

هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه‌ش بوو که‌ ئیمپریالیزمی ئه‌مریکا و ئینگلیس نه‌وه‌نده‌ له‌ کۆماری کوردستان بپارێژن و نه‌وه‌نده‌یان رق له‌ پێشکه‌وتنی جوولانه‌وه‌ی گه‌لی کورد له‌ کوردستان هه‌ستا بوو که‌ بۆ تێک شکاندنی به‌ هه‌موو هێزانیانه‌وه‌ یاره‌تی ده‌وته‌ی مه‌رکه‌زی ئێرانیان دا. چونکه‌ به‌ ده‌ق ترسی نه‌وه‌یه‌یان هه‌بوو که‌ جوولانه‌وه‌ی کوردستان له‌ دوا رۆژدا بێن به‌ بنکه‌یه‌ک بۆ پێشکه‌وتنی جوولانه‌وه‌ی نیشتمانی و دژی ئیمپریالیستی له‌ هه‌موو ناوچه‌ی رۆژه‌لاتی ئێره‌ راست دا.

کۆماری کوردستان ئاکامی جوولانه‌وه‌یه‌ک بوو که‌ بۆ یه‌که‌م جار له‌ میژووی نه‌ته‌وه‌ی کورد دا ببوو به‌ به‌شیک له‌ جوولانه‌وه‌ی رێکارخوازی و پێشکه‌وتووێ جیهانی که‌ بائیکه‌ وڵاتانی سوسیالیستی و جوولانه‌وه‌ی کریکاری جیهانی و بائیکه‌ دیکه‌ جوولانه‌وه‌ی رێکارخوازی گه‌لانی زۆریکرا بوو. جوولانه‌وه‌ی خه‌لکی کوردستان له‌ ساڵه‌کانی ۲۵ - ۱۳۲۴ دا ببوو به‌ به‌شیک له‌ جوولانه‌وه‌ی گه‌لانی دژی فاشیستی و دژی ئیمپریالیستی سه‌رانسه‌ری جیهان و هه‌ر بۆیه‌ش له‌ گه‌ڵ نه‌وه‌ی جوولانه‌وه‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یه‌ی نیشتمانی بوو، باری ئینترناسیونالیستی شی هه‌بوو. جوولانه‌وه‌یه‌ک بوو که‌ دوستانه‌تی و ناشتی و هاوکاری له‌ نێو هه‌موو نه‌ته‌وه‌کانی دنیا هه‌وێ ده‌دا. هێچ نه‌ته‌وه‌یه‌کی دیکه‌ له‌ کورد به‌ زیاتر دانه‌دنا، به‌لام به‌ هێچ جۆریک نه‌ته‌وه‌ی کوردیشی زیاتر له‌ هێچ نه‌ته‌وه‌یه‌ک نه‌ده‌زانی، دژی ده‌گه‌زه‌یه‌رستی و فاشیزم و شوونیزم بوو.

کۆماری کوردستان نه‌وه‌ رۆژه‌ لاتقانه‌ی میژووی نه‌ته‌وه‌ی کورد جوانه‌ مه‌رگ بوو. به‌لام شوێنه‌واری نه‌م کۆماره‌ ئیستاش هه‌ر زیندوو. ئیستاش پاش ۴۷ (۶۵) سال خه‌لکی کوردستان ریڤای کۆماری کوردستان ده‌برن، نه‌وه‌ ریڤایه‌کی که‌ پێشوا شه‌هید قازی محهممه‌د دیاری کردبوو و گرتبویه‌ به‌ر. کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان به‌ هه‌موو ئه‌زمونه‌ که‌ ده‌ستیان که‌وتوووه‌ و به‌ په‌یره‌ی کردن له‌ سیاسه‌تی راست و دروستی حیزبه‌کیان، ریڤای پێشوا تا سه‌ر ده‌ق و ناواته‌کانی به‌جێ نه‌هاتووێ کۆماری کوردستان به‌ته‌واوی وه‌دی دێن.

سه‌رچاوه‌ : ۴۰ سال خه‌بات له‌ پێشوا نازاد دا

پێرۆز بی ده‌وی رێبه‌دانی شه‌ست و پێنجه‌مین ساڵه‌گه‌ری دامه‌زرانی کۆماری کوردستان

کاره‌کانی کۆماری کوردستان به کورتی

یه‌که‌م : له بواری سیاسی دا :

- ۱- پێوه‌ندی نزیکی دۆستایه‌تی له گه‌ڵ کۆماری نازه‌ربایجانی سۆقیه‌ت و یه‌کیه‌تی سۆقیه‌ت.
- ۲- هاو‌په‌یمانی له گه‌ڵ کۆماری نازه‌ربایجان.
- ۳- بێگ هاتنی پێوه‌ندی دۆستانه له گه‌ڵ هێزه سیاسی یه‌کانی دیکه‌ی ئێران.
- ۴- ناساندنی خه‌ڵکی دیموکراتی کوردستان و کۆماری کوردستان به‌ بیره‌وری گشتی له‌ رێگه‌ی چاپه‌مه‌نی و وتووێژێ رۆژنامه‌یی.
- ۵- راگێشانی هه‌ڵه‌ڵی هه‌واڵی خه‌ڵکی بۆ کوردستان.
- ۶- به‌رز کردنه‌وه‌ی ئالای کورد و رەسمیه‌تی دان به‌ مافه‌رواکانی، ساغ بوونه‌وه‌ له‌سه‌ر ئامری حیزب (دووکوله‌ گه‌نم و قه‌له‌م و تیشکی رۆژ).
- ۷- به‌رز کردنه‌وه‌ی هه‌ستی کوردایه‌تی به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی و له‌بار، به‌ تایبه‌ت دای تیک شکانی شوێنه‌کانی شیخ مه‌حمود، ئیجسان نووری پاشا و سه‌کۆ.

دووه‌م : له بواری دیموکراسی دا

- ۱- به‌شاری کردنی ژنان له‌ سیاسه‌ت دا و بێگ هه‌ڵه‌ڵی یه‌کیه‌تی ژنانی کوردستان.
- ۲- وه‌به‌ر چاوه‌گرانی مافی زوجه‌تێشان.
- ۳- دانانی قانۆن و یاسا و به‌ریوه‌ردنی تا نه‌و راده‌ی گونجاو و ئه‌مه‌کانی هه‌به‌بو.
- ۴- بایه‌خدان به‌ مافی که‌مابه‌سی یه‌کان به‌ تایبه‌ت له‌ بواری فه‌ره‌ه‌نگی دا.
- ۵- به‌شاری کردنی هه‌موو چێن و توێژکان له‌ کارو باری حکومه‌ته‌ی دا.

سێهه‌م : له بواری فه‌ره‌ه‌نگی و کۆمه‌ڵایه‌تی دا

- ۱- رەسمیه‌تی پێدانی زمانی کوردی بۆ خوێندن و به‌ریوه‌ردنی کارو باری ئیباری.
- ۲- یه‌ک ده‌نگ کردنی جێ و به‌رگی قوتاییان له‌سه‌ر یووده‌ی کۆماری کوردستان و هه‌ڵه‌نگرتنی فه‌رق و جیاوازی.
- ۳- ئیجباری کردنی خوێندن بۆ منداڵان و لاوان له‌ شاره‌کان دا.
- ۴- پێشگری له‌ بیکاری و نه‌خوێندواری گه‌وره‌ سالان.
- ۵- دانانی فقه‌یرخانه و هه‌تیوخانه.
- ۶- دامه‌زرانی چاپخانه و ده‌رجوونی رۆژنامه‌ی کوردستان و چه‌ند کۆفاری دیکه‌.
- ۷- دامه‌زراندنی نه‌نجووه‌نی فه‌ره‌ه‌نگی له‌ گه‌ڵ نازه‌ربایجان و یه‌کیه‌تی سۆقیه‌ت.
- ۸- دانانی بێنجینه‌ی تینا‌تر و سینه‌ما له‌ کوردستان دا.
- ۹- ناردنی قوتایی کورد بۆ درێژه‌ پێدانی خوێندن بۆ باکو و ته‌وریز.

چواره‌م : له بواری ئابووری یه‌وه

- ۱- ئازاد کرانی بازرگانی و ده‌رخستنی له‌ ده‌ست حکومه‌ته‌.
- ۲- هه‌وڵدان بۆ به‌ریوه‌ردنی شێوه‌ی نوێی کشت و کال و هه‌ڵه‌ڵی تراکتور بۆ یه‌که‌م جار بۆ کوردستان.
- ۳- دامه‌زراندن و گه‌شه‌ پێدانی شیرکه‌تی که‌وره‌ی بازرگانی به‌ ناوی (ته‌ره‌قی)
- ۴- دامه‌زراندنی پێوه‌ندی بازرگانی له‌ گه‌ڵ نازه‌ربایجان و نازه‌ربایجانی سۆقیه‌ت به‌ تایبه‌تی بۆ فروشتنی تووتن، خوری، که‌تیره و هه‌ڵه‌ڵی هه‌ڵه‌ڵی گه‌ل و یه‌لی به‌که‌تێک تر بۆ کوردستان.

پنجه‌م : له بواری نێزای دا

- ۱- چه‌کدار کردنی خه‌ڵک به‌ شیوه‌ی گشتی بۆ به‌رگری له‌ کۆماری کوردستان.
 - ۲- ته‌علیم دانی نزیکیه‌ی دوو هه‌زار پێشه‌ره‌گی رەسمی به‌ شیوه‌یه‌کی ئوسوولی.
 - ۳- ده‌ره‌به‌ندی و بێگ هه‌ڵه‌ڵی سێستم.
 - ۴- دانی یاره‌مه‌تی به‌وه‌نه به‌ پێی ده‌ره‌جه و لێها‌توویی.
 - ۵- بێگ هه‌ڵه‌ڵی سێ به‌ری شه‌ر، سه‌رده‌شت، سه‌قز، ته‌کاب به‌ هاو‌به‌شی نازه‌ربایجان و به‌رگری یه‌کی باش له‌ هاتنه‌ پێشی دوژمن تا دو‌بین رۆژگانی ته‌مه‌نی کۆماری کوردستان.
- سه‌رچاوه‌ : کتێبی په‌نجا سال خه‌بات ئوسوینی جه‌لیل گادانی

پۆژی دووی رێبه‌ندان و کۆماری کوردستان له روانگهی چهند که‌سایه‌تی یه‌ک دا

پێکهاتنی کۆماری کوردستان له‌و هه‌ل و مه‌رحه‌دا شۆینه‌وارێکی گرتیگی له‌سه‌ر بزوتنه‌وه‌ی کورد دا. ده‌وری به‌رچاوی حیزبی دیموکراتی کوردستان له‌ دامه‌زراندنی نه‌و کۆماره‌ و هه‌روه‌ها قازای مه‌مه‌د ده‌ک سه‌مبۆنی کۆمار له‌ لایه‌ن زۆر میژوونووس و که‌سایه‌تی یه‌وه‌ هه‌تسه‌نگینه‌راوه‌ که‌ لێره‌دا بیه‌و و بووچوونی هیندیکیان دینینه‌وه‌.

نارنجی رۆزویلته‌ نه‌هریکای

سه‌رده‌رای هه‌مووی نه‌و خه‌بات و تێکۆشانه‌، ئاکامی و به‌ره‌می کاری کۆمار نه‌گه‌یه‌شته‌ راده‌ی ستانداردی دوو شۆینی تری ناوه‌نددی کۆلتوووری کورد. که‌ کوردێکان له‌وینده‌ری له‌ ساودی ۲۵ ساڵدا خوێندن و نووسینیان به‌ نازادی هه‌بوو. به‌لام له‌ باری سیاسیی یه‌وه‌ مه‌هاباد لانی که‌م ده‌ک نوخته‌یه‌کی لێهاتبوو که‌ له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه‌ چاویان تێ بڕیبوو، له‌ ئێوه‌ کۆمه‌ڵی رۆنکایییری کورد له‌ بیروت و ئیستانبۆل و به‌غداوه‌ بگره‌، هه‌تا کیوه‌ به‌رز و چه‌رکاتی رۆژئاوای ناسیا هه‌موو لایه‌ک به‌تیکراییی چاوه‌روانی نه‌وه‌ییان ده‌کرد که‌ بزانی نایا قازای مه‌مه‌د سه‌رده‌که‌وه‌ی یان تێک ده‌شکی، نه‌ک هه‌ر له‌ لایه‌ن کورو کۆمه‌ڵی کوردی له‌ به‌غدا، به‌لکوه‌ له‌ لایه‌ن کوردێکانی سووریه‌ و تورکیه‌ش پێوه‌ندی له‌ که‌ن قازای مه‌مه‌د ده‌گیرا و نامه‌ و په‌یامی بۆ ده‌نێردا، روه‌ی جوولانه‌وه‌که‌ی نه‌و زیاتر و رۆژتر و به‌تاییه‌تی نه‌و که‌نجانه‌ بوو که‌ پێشان وابوو حیزبه‌کانی پێشوی کوردی به‌باشی نه‌رکی خۆیان به‌جێ نه‌گه‌یاندوه‌. بۆ وینه‌ له‌ عێراق حیزبیکێ نه‌یتنی چه‌پ، به‌ ئێوه‌ی رزگاری دامه‌زرا که‌ نیشانه‌یه‌ک بوو له‌و چه‌شنه‌ بووچوون و بیه‌رکه‌نه‌وه‌یه‌.

(کۆماری کورد له‌ مه‌هاباد. لاپه‌ره‌کانی ۴۶، ۳۹، ۳۸. نارنجی رۆزویلته‌، وه‌رگیراوی خالید عه‌زیزی).

نیگلتون

له‌ کاتیکه‌دا که‌ تیروریسم نازه‌ربایجانی رۆژه‌لاتی داگرته‌بوو و شه‌به‌قی سیاسیی زۆر توند بیه‌و، له‌ کوردستان دا ته‌نیا چهند دانه‌ زیندانی سیاسیی هه‌بوون، یه‌ک دوو که‌سیش رهنگه‌ به‌ هۆی سیاسیی کۆژرا. هه‌ر چهند که‌ ژماره‌یه‌ک له‌ کوردێکان لایه‌نگری یان له‌ کۆمار نه‌ده‌کرد، به‌لام دیسانیش توانیان رایکه‌ن و بچن بۆ تاران، له‌ کولان و شه‌قامه‌کانی مه‌هاباد دا به‌ناشکرا ده‌کرا گۆی به‌دیه‌تی رادیوکانی ئیستانبۆل و له‌ندن، به‌لام له‌ ته‌وریز گۆیانه‌ به‌م رادیوینه‌ تاهانیکی مه‌زن بوو و سه‌زای مه‌رگی بۆ دانده‌را بوو. سه‌رحه‌می به‌ره‌م و ده‌ست که‌وتی سه‌رده‌کی نه‌و نازادی یانه‌ نه‌وه‌ بوو که‌ حکومه‌ته‌که‌ له‌ ئێوه‌ خه‌لک، لانی که‌م خه‌لکی مه‌هاباد خۆشه‌ویست و جیگای متمانه‌ نه‌یت. خه‌لکی که‌ زۆلم و زوری ده‌وتنه‌تی ناوه‌نددی ئێرانیه‌ن له‌سه‌ر وه‌لا چوو بوو و تاسی نازادی و سه‌ربه‌ستی یان چێشت بوو.

کرێس کوجرا

... کۆماری مه‌هاباد هه‌ر چهند ناوه‌یه‌کی بچووکی بوو و ته‌مه‌نی حکومه‌ته‌که‌ی زۆر درێژی نه‌بوو، به‌لام له‌ رایه‌رینی نه‌ته‌وايه‌تی کورد له‌ میژوو دا جیگایه‌کی به‌رز و به‌رزی هه‌یه‌. نه‌وه‌ یه‌که‌م بزوتنه‌وه‌ی کورد بوو که‌ ده‌دیترا "رۆنکایییری کانی" نه‌و رایه‌رینه‌ی به‌ریوه‌ ده‌به‌ن، لێگه‌ر کۆماری مه‌هاباد به‌رده‌وام بایه‌، کوردێکان به‌ دنیا یان نیشان ده‌دا که‌ کورد به‌راستی مه‌هور نی یه‌، به‌لکوه‌ تاهانیی نه‌وه‌ی هه‌یه‌ که‌ خۆی به‌ریوه‌ به‌ری.

میژووی کورد له‌سه‌دی ۲۰ - ۱۹ دا. لاپه‌ره‌ی ۲۸/۸ کرێس کوجرا (وه‌رگیراوی مه‌مه‌د ریا‌نی)

مه‌حموود مه‌لا عیزه‌ت

کۆمار

- ۱- گه‌وره‌ترین گۆرانی سیاسیی و رووداوی نه‌ته‌وايه‌تی بوو له‌ میژووی نوێی کورد دا.
 - ۲- هانه‌ده‌ر و بزوتنه‌ری بووژاندنه‌وه‌ی میژوو و نه‌ده‌ب و زمان و هونه‌ر و شه‌ره‌نگی کورد بوو.
 - ۳- بووژینه‌ره‌وه‌ی نابوویری ولات بوو.
 - ۴- دامه‌زراندنی شه‌واره‌یه‌کی سیاسیی و نه‌ته‌وايه‌تی که‌لی کورد بوو.
 - ۵- بزوتنه‌ری هه‌ستی چینه‌یايه‌تی کۆمه‌لانی خه‌لکی کورد بوو.
 - ۶- بووه‌ هۆی گه‌شه‌ کردنی بزوتنه‌وه‌ی کوردایه‌تی له‌ سه‌رانه‌ری کوردستان دا.
 - ۷- دامه‌زراندنی سوپایه‌کی چه‌کدار به‌ره‌مه‌یه‌کی گرتیگی بوو.
 - ۸- دامه‌زراندنی ده‌ستگاکانی کۆمار تاهانی نه‌ته‌وه‌ی کوردی ناشکرا کرد.
 - ۹- ده‌ست پێی کردنی جوولانه‌وه‌ی هه‌ماوه‌ریی لاوان و ئافره‌تان به‌ره‌مه‌یه‌کی تر بوو.
- دامه‌زراندنی کۆماری میلییی مه‌هاباد : بزوتنه‌وه‌ی کوردایه‌تی له‌و قاوناهه‌ ته‌سه‌که‌ ده‌ره‌ینا و گواستی یه‌وه‌ بۆ زه‌مینه‌ و په‌له‌یه‌کی نوێ، بۆ یه‌که‌م جار شه‌ره‌مانه‌وايي یه‌کی خۆمانی له‌ شێوه‌ی نه‌و کۆماره‌ دا دامه‌زرا، نه‌و کۆماره‌ دا دامه‌زرا، نه‌و کۆماره‌ نه‌ک هه‌ر له‌ کاته‌کانی دامه‌زراندنی دا به‌لکوه‌ له‌ دوايي شدا بووه‌ هۆیه‌کی گرتیگی بزوتنه‌وه‌ی ته‌وه‌زی کوردایه‌تی و سه‌رچاوه‌ی ده‌رس و په‌ند بوێ، هه‌لکاه‌و ده‌سته‌که‌وت و نه‌نجاهه‌کانی بوونه‌ سامانیکی میژوویی گه‌وره‌ ...

لاپه‌ره‌ ۱۳۶ و ۱۳۷ ی کتیبی "کۆماری میلییی مه‌هاباد" لیکۆتینه‌وه‌یه‌کی میژوویی سیاسیی، به‌شی دووه‌م، مه‌حموود مه‌لا عیزه‌ت.

نه‌وشیروان مه‌سته‌فا

قازای مه‌مه‌د له‌ ئێوه‌ کورد دا پایه‌یه‌کی زۆر به‌ری هه‌بوو. هه‌موو شاعیره‌کانی نه‌و سه‌رده‌می کوردستانی ئێران ده‌کوو : مه‌لا مه‌عروفی کوکه‌یی، هه‌ژار، هینم، خاله‌مین، حه‌قیقی، سه‌ید کامیل، عه‌لی به‌گی حه‌لده‌ری ... شیعریان له‌ ستایشی دا هۆینه‌وته‌وه‌. له‌ سه‌رده‌می ژبانی خۆی دا شاعیر و نووسه‌ر و سیاسیی و سه‌رائی ئیل و مه‌لا و گه‌وره‌ پیاوه‌کانی کورد هه‌میشه‌ به‌ریز و ستایشه‌وه‌ ناویان نه‌برد. قازای بیه‌و به‌ ره‌مزی نازادی و سه‌ربه‌ستی کورد، له‌سێداردانی وێژدانی هه‌موو خه‌لکی هه‌ژاند، دوو که‌س له‌ نه‌دییه‌ هه‌ره‌ به‌رزکانی نه‌و سه‌رده‌می کوردستانی عێراق پیره‌میرد و ئیبراهیم نه‌حه‌مه‌د، هه‌ر یه‌که‌یان به‌م بۆنه‌ شیعریکیان داناوه‌ که‌ له‌ ریزی شاکاره‌کانی نه‌ده‌بی سیاسیی کورد دا نه‌ترین.

پیره‌میرد شیعره‌که‌ی خۆی به‌ ناوی "وه‌لی دیوانه‌" له‌ ژێره‌ری "ناوه‌میی" دا و ئیبراهیم نه‌حه‌مه‌د که‌ نه‌وسا هه‌م خاوه‌نی ئیمتیازی گۆشاری "گه‌لاوێژ" و هه‌م به‌رپرسی و هه‌م به‌رپرسی لقی عێراقی کۆمه‌له‌ی ژ - ک بوو. شیعره‌که‌ی له‌ ژێر سه‌رده‌ری "یاران" دا. هه‌ر دوو شاعر له‌ گۆشاری گه‌لاوێژ دا بلاو کراوه‌وه‌.

حکومه‌تی کوردستان، نه‌وشیروان مه‌سته‌فا له‌مه‌ین لاپه‌ره‌ی ۱۰۶ وه‌رگیراوه‌ له‌ رۆژنامه‌کانی کوردستان سه‌رده‌می کۆماری کوردستان.

ن. پسیان از کوردستان خونین ... لاپه‌ره‌ی ۱۶۹

له‌سه‌ر ده‌وتنه‌تی کۆماری کوردستان ده‌بێ بگوترێ که‌ نه‌م ناوه‌ یه‌کێک له‌ شانازی یه‌ گه‌وره‌کانی حیزبی دیموکراته‌. چۆنکه‌ یه‌که‌م ریکخراوی سیاسیی یه‌ که‌ له‌ سه‌رده‌می شاهه‌نشاهی دا نالای جه‌مه‌وری خوازی به‌رز کردۆته‌وه‌. له‌ رادیۆ ته‌وریز و چاپه‌مه‌نی فیرقه‌ی دیموکرات هێرشیکێ تونده‌ بۆسه‌ر سه‌لتنه‌ت نه‌ده‌کرا، له‌ کاتیک دا له‌ مه‌هاباد له‌ هێچ کردمه‌یه‌ک بۆ هاندانی خه‌لک دژی شاو نووسولی سه‌لتنه‌ت خۆیان نه‌ده‌ پارسا.

ده‌گیرته‌وه :

... لاویکی کورد به خۆی و ژنه‌که‌یه‌وه به ڕێگایه‌ک دا ده‌ڕۆشتن که دارو دره‌خت سینه‌ریان لێ کردبوو، پیاوه‌که سواری که‌ریک بوو، و ژنه‌که‌ش به‌سه‌رو رووخۆشی له ته‌نیشته‌یه‌وه ده‌ڕۆشت. سلاومان لێک کرد و لێم پرسى : خه‌لکی کوێ ی؟

ودامی دامه‌وه : خه‌لکی جینگایه‌کی دوورم له شیمال، نیزیکی (خۆی)ه.

لێره چ ده‌کهن؟ نێمه کوردین، ده‌چینه زیاره‌تی بۆسه‌ر گلکۆی قازی محهممه‌د، له‌ده‌نگی دا رق و ناماده‌یی بۆ به‌ربه‌ره‌کانی ده‌رده‌که‌وت. هه‌روه‌ها، له چاوه‌دکانی و خه‌نجه‌ره‌که‌ی به‌رپشتینی ڕا دیار بوو، که‌هه‌ر که‌س ڕێگای نه‌و سه‌فه‌ری پێ بگرێ، به‌گۆژی دا ده‌چن.

پیاو حه‌ق بانی : گۆری قازی محهممه‌د زیارت‌گه‌یه‌که، که هه‌موو هه‌وتوێک سه‌دان کورد رووی تێ ده‌کهن. نێعمادی نه‌و کورده قاره‌مانه هه‌ر نه‌وی له‌ناو پرده‌وه، نه‌ک بیروباوه‌ری سه‌ربه‌خۆیی کورد. راستی نه‌وه‌یه که به کوشتنی نه‌و، بیروباوه‌ره‌که به هه‌تر بوه. نه‌و جووتیاره ساکارانه که بۆ ریزگرته‌ن له یادی قازی محهممه‌د سه‌دان کیلو مېتر ڕیگا ده‌برن، قازی به پیاویکی باش ده‌زانن که ژبانی خۆی له پیناوی و‌دی هه‌ینانی ناواته‌کانی نه‌وان دا به‌خت کردوه...

هه‌تێزاردیه‌ک له نوتی پێشه‌وا قازی محهممه‌د سه‌رکۆماری کوردستان له رۆژی راگه‌یاندنی کۆماری کوردستان

رۆژێک که نوێنه‌رانی کوردستان یه‌کدۆل و یه‌ک زمان هاواری دیموکراسییان کرد. دیاره موفه‌قییه‌تی نێمه سه‌راسه‌ر له عه‌ینی مه‌رامی دیموکراسی و له نه‌تیجه‌ی فه‌عالیه‌تی حیزبی دیموکراتی کوردستان و به یشتیوانی عه‌المی دیموکراته .

له‌به‌ر نه‌وه... ده‌لێین.

بژێ مۆله‌سیینی دیموکرات، میله‌تی کورد هه‌زاران سه‌د و به‌ره‌هه‌ستی سه‌خت و سه‌هه‌ندتی له‌ری دا بوو. ده‌سته و دایره‌ی دیکتاتۆری بێ وچان کارشکینی نێمه‌یان ده‌کرد و له هه‌یج ناهه‌رده‌یه‌ک رانه‌دموده‌ستان. نیه‌تلافاتی عه‌شایه‌ر بو ناوخۆش نیشکالاییکه‌ گه‌وره بو بو نێمه .به‌لام نه‌وانه هه‌یج‌ه‌کامیکیان نه‌یان‌توانی پێش به نێمه بگرن به دلیکی به‌هه‌یز پایه‌داریمان کرد و نێماده‌مان به فه‌عالیه‌تی خۆمان دا تا نیه‌تیقلال و نازادی نه‌ته‌وه‌ی کورده‌مان به‌ده‌ست هه‌ینا. نه‌وۆ له نوماینه‌ده‌کانی ته‌واوی نه‌وا‌حی و نوقاکی کوردستان بێ رعبیه‌تی که‌به‌قعات نه‌عه‌م له ناخا و ره‌عبیه‌ت و، گه‌وره و چوک، کوپونه‌وه و یه‌کدۆل و یه‌ک‌زمان هاواری دیموکراسی ده‌کهن و به‌ریی دیموکرات دا ده‌رون قوهرت و قوه‌تی دیموکرات نیشان ده‌دا .

کتێبی "حکومه‌تی کوردستان . کورد له گه‌مهی سۆقیتی دا"، نه‌وشیروان مه‌سته‌فا نه‌مین

عه‌بدۆلعه‌حمان قاسملوو: کۆماری کوردستان بۆ هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی کورد جینگای هیوا و ناوات بوو

کۆماری کوردستان نه‌ک هه‌ر بۆ گه‌لی کورد له کوردستانی ئێران، به‌لکۆ بۆ هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی کورد جینگای هیوا و ناوات بوو. به هاتنی بارزانی‌یه‌کان و زۆر کوردی دیکه‌ی عێراقی که له ریزی حیزبی دیموکرات و ده‌زگای کۆماری کوردستان دا چالاکانه به‌شار بوون، نه‌م جوولانه‌وه‌یه‌ بیه‌و به‌ جوولانه‌وه‌ی هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی کورد و، هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی کورد چاوی تی بریبه‌و، چاوی هیوا و تاسه و ناره‌زوو، زۆر نوێنه‌ری کورد له تۆرکیه و سووریه، ته‌نانه‌ت له ده‌رمه‌وی کوردستان له ئوروپا و ئه‌مریکاوه ده‌هاتن سه‌ریان له کۆماری کوردستان ده‌دا بۆ نه‌وه‌ی بزانن و به‌چاوی خۆیان بیه‌ینن که یه‌که‌م حکومه‌تی گه‌لی کورد، یه‌که‌م کۆماری کوردستان چۆنه‌و، چۆن به‌ره‌و پێش ده‌چن و چی بۆ خه‌لکی کوردستان ده‌کا .

چل سال خه‌بات له پیناوی نازادی، فه‌سلی دووه‌م، جینگای کۆماری کوردستان له میژوودا

دوکتور سادق شه‌ره‌نگه‌ندی. میژوو ده‌سه‌کوه‌نه‌کانی کۆماری کوردستانی له سینگى خۆی دا پاراستوه

کۆماری کوردستان بوو به‌هۆی فه‌زاییه‌کی زۆر دیموکراتیک که خه‌لک له‌وێ دا خۆیان له دیاریکردنی چاره‌نووسی خۆیان دا به به‌شار ده‌زانی. که‌سایه‌تی ئێنسائی خۆیان بۆ یه‌که‌م جار وه‌ک هه‌یه هه‌ست پێ‌کردو چێژێرانی لێ. خۆینه‌دمه‌و نووسین به زمانێ زگمکی به‌روی په‌یدا کرد. فه‌ره‌نگه‌و نه‌ده‌بی کوردی په‌ری گرتو به‌ره‌و پشکووتن چوو. ده‌ره‌تان بۆ به‌شاری ئێران له کاروباری سیاسى دا پێک هات. بۆ پێگه‌یاندنی لاوان وه‌ک مێزێکی چالاکی و پاشه‌روژ ساز مایه‌یه‌کی زۆر دانراو سه‌رنه‌هه‌ج هه‌یندیک ماناو مه‌فه‌وومی وه‌ک سه‌ربه‌خۆیی، نازادی، دیموکراسی و که‌سایه‌تی و مافه ئێنسائی‌یه‌کان له دره‌شمیکی رووته‌وه‌ بوه‌نه واقیعه‌یه‌تیکی به‌رچاو. میژوو ته‌واوی نه‌مانه‌ی له سینگى خۆی له لا په‌ره هه‌رگیز نه‌مه‌ده‌کانی دا تومار کردوه.

وتاری "دووی رێبه‌ندان"، به‌بۆله‌ی ٩٣ سله‌ی دامه‌زرانی کۆماری کوردستانه‌وه، "کوردستان"، ژماره ١٩٦، رێبه‌ندانى ١٣٩٧

مامۆستا عه‌بدۆللا حه‌سه‌ن زاده که‌سایه‌تی سیاسى رۆژه‌ته‌ی کوردستان

له میژۆ گوتوبه‌نه‌ له میژوودا نه‌گه‌رو نه‌مما نیه. میژوو نه‌وه‌یه که بوه. هه‌موومان نه‌وه ده‌زانین که دواى شه‌ری دووه‌می جیهانی کاتیک ئێران له‌لایه‌ن له‌شکری هاوپه‌یمانه‌ی سه‌ره‌که‌وتووی شه‌ره‌وه به دوو مه‌له‌به‌ندنی ده‌سه‌لات دا به‌ش کرا، نه‌و به‌شه‌ له کوردستانی ئێران که ده‌کێر پینی بلیین کوردستانی موکری، وه‌ک ناوچه‌یه‌کی بێ‌لایه‌ن له نێو دوو مه‌له‌به‌ندنی ده‌سه‌لاتی ئه‌مریکاو ئینگلیس له‌لایه‌کی و شوهره‌وی له‌لایه‌کی دیکه‌دا، مایه‌وه، رێبه‌رایه‌تی بزووتنه‌وه‌ی کورد له‌و هه‌له‌مه‌ره‌ که‌کێ و ده‌رگرتو به دامه‌زراندنی حکومه‌تی میللوی دوا به‌ش کۆماری کوردستان به‌شیک له ناواته‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کوردی هه‌ینایه‌ دی. دیاره رێبه‌رایه‌تی بزووتنه‌وه‌ی کوردی ئێران له‌و سه‌ره‌ویه‌نده‌دا به حیزبی دیموکراتی کوردستان بوو که قازی محهممه‌د پێشه‌وا به‌تی ده‌کرد. له‌وه‌شدا که پێشه‌وا قازی له‌باری پێگه‌یه‌شتوویی فیکیری و سیاسیه‌وه زۆر زۆر له پێش هه‌موو رێبه‌رانی دیکه‌ی له‌و کاتی بزووتنه‌وه‌ی کورده‌وه بوه، گومانیک نیه. که‌وا به بێ نه‌وه‌ی باس له نه‌گه‌رو نه‌مما بکه‌ین، ده‌توانین به دنیاییه‌وه بلیین پێش هه‌موومان نه‌وه قازی محهممه‌د بوو که به هه‌سه‌نگه‌ندیک وردی بارووه‌خه‌که ده‌ره‌ته‌که‌ی قۆزته‌وه‌و کۆماری کوردستانی وه‌ک ده‌سه‌کوه‌تیکی له‌بیره‌که‌راو خسته میژووی خه‌باتی رزگاریخۆزانه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورده‌وه.

پێشه‌وا قازی له دادگا، یان باشتر بلیین له بێ‌دادگی نێزایی رێژی هه‌مه‌ره‌زا شادا ته‌واوی به‌رپر ساییه‌تی بزووتنه‌وه‌ی سانه‌کانی ٢٥، ١٣٣٤ ی کوردستانی ئێران و له‌وانه دامه‌زراندنی کۆماری کوردستانی و نه‌ه‌ستو گرتو به به‌خه‌کردنی گیانی خۆی، سه‌دان که‌س له هاوڕێ و هاوسه‌نگه‌ره‌کانی له نێعماد رزگار کرد. به‌و پێیه‌ وێژدان حوکم ده‌کا که شانازی نه‌و ده‌سه‌کوه‌ته میژوویی به‌ش به‌ناوی قازی محهممه‌دوه تومار بکێر، بێ‌نه‌وه‌ی له قه‌دری هه‌یج کام له رێبه‌رانی حیزبو کومار که‌م بکێته‌وه.

پێگه‌ی کۆماری کوردستان له‌نیو دای خه‌لک دا

بۆ نه‌وه‌ی باشتر تێ بکه‌ین که رێژی کۆماری مه‌هاباد تا چ راده‌یه‌ک نوێنه‌ری خه‌لکی کورد بوه، خراپ نیه له‌گه‌ڵ کۆماری نازه‌ربایجان له‌کاتی هاتنی نه‌ره‌ته‌ی ئێران بۆ دوو ناوچه‌ی ناوبراو له سالی ١٣٢٥ دا به‌راوردی بکه‌ین.

هه‌ردوو کومار له‌لایه‌ن شوهره‌وی‌یه‌وه یشتیوانی ده‌کران. کاتیک نه‌ره‌ته‌ی ئێران هاته کۆماری خودمختاری نازه‌ربایجان و ده‌وله‌تی پێشه‌وه‌ریی رووخاند، خه‌لکی نازه‌ربایجان پێشوازی‌یه‌کی گه‌رمیان له نه‌ره‌ته‌ش کرد. به‌لام کاتیک نه‌ره‌ته‌ش چوه مه‌هاباد، خه‌لک به‌ساری وه‌ریان گرتن، له ته‌وه‌ریز به‌ر له هاتنی هه‌یزه‌کانی ئێران ڕا په‌رینه‌ی گه‌لی به‌دژی رێژی لایه‌نگری شوهره‌وی به‌ریا بوو و کوشتنی کاربه‌ده‌سته کومونیه‌ته‌کانی کۆماری نازه‌ربایجان به‌ر له هاتنی نه‌ره‌ته‌ش ده‌ستی پێ کردبوو. به‌لام خه‌لکی مه‌هاباد به رووگرزی له‌گه‌ڵ نه‌ره‌ته‌ی ئێران به‌ره‌وروو بوون.

وه‌رگێراو له کتێبی "ناسیونالیسم در ایران"، نووسینی "ریچارد کاتم"، وه‌رگێرانی "احمد تلین"

یه‌کێک له رووناکترین رووداوه‌کانی میژووی تازه‌ی رۆژه‌ته‌ی نێوه‌راست

په‌یدا بوون و گه‌ورانی کۆماری مه‌هاباد و میژووی کورت و توفانی و له‌نیوچه‌ونی له‌ناکاو، یه‌کێک له رووناکترین رووداوه‌کانی میژووی تازه‌ی رۆژه‌ته‌ی نێوه‌راسته. کۆماری کوردستان له‌لایه‌ن پێشکه‌وتنه‌خوازانی خه‌لکی کوردستانه‌وه یشتیوانی لێ ده‌کا که ژماره‌یان به‌رده‌وام زیادی ده‌کرد و نه‌و که‌سانه دوژمه‌نایه‌تیان له‌گه‌ڵ ده‌کرد که وا دینه به‌رچاو دوا‌روژیان نیه. نارچیبا‌ند رۆژنیلت له رۆژی ناوایوونی‌یه‌وه، کۆماری مه‌هاباد بێ وچه‌ن ده‌رسان دا ده‌دات، کوردایه‌تی رسته‌نمان قه‌یر ده‌کات، هه‌موومان بێگومان شاگردی به نه‌ه‌مگی نه‌و مامۆستا گه‌وره‌یه‌ بێ به په‌رۆشه‌وه چاوه‌روانی ناواته‌کانی زوو به‌زوو بیه‌ته‌ی، په‌ند و ده‌رسه میژوویی‌یه‌کانی به‌فێرۆ نه‌چن !!

دوکتور که‌مال مه‌زه‌هر، وتاری گه‌وره‌یی مه‌هاباد و چه‌ند بیرمه‌وری‌یه‌ک (به‌بۆله‌ی په‌نجا سله‌ی دامه‌زرانی کۆماری کوردستانه‌وه . (سه‌رچاوه‌ دوا لا په‌ری رۆژنامه‌ی کوردستان ژماره ٩٢٩)

یادداشت‌ه‌ کانی شه‌ هید
ره‌ شاد حوسینی

سرچاوو
Serchawo

٢- کشتوکال له کوردستاندا.

بهره‌می بنه‌ره‌تی و ژبانی خه‌لکی کوردستان له رنگای کشتوکاله‌وه دابین ده‌یی، به‌هوی ریږموری زموږواری سالی‌اع و ده‌ستپیکردنی سه‌رمایه‌داری هیندیک نالوگور له کشتوکالدا هاته کایه‌وه. به‌کاربردنی که‌ره‌سته‌ی مکانیکی له چوونه سړی بهره‌می کشتوکالدا شوینه‌واری خوی هه‌یه، به‌لام نه‌بوونی نه‌و نیمکانه که جوتیاران له‌و که‌ره‌ستانه که‌لک ودرگرن و بینیکانانی بو به‌رگری له ژبانی سروشتی و نه‌بوونی به‌رنامه‌ی به‌رناوکردنی زوی به دروستکردنی سده، نالوگوره‌که که‌متر قازانچی جوتیارانی تیا‌بوو. مه‌سه‌له‌ی زموږواری هه‌رووک گرتی کوربه‌ماوه‌ته‌وه. له لایه‌ک به‌شیک له جوتیاران بوونه‌ته‌وه خاوه‌ن زوی و به‌شیک دیکه‌یان بڼ زوی ماونه‌ته‌وه. له‌لایه‌کی دیکه نه‌بوونی نیمکانات و که‌ره‌سته‌ی له‌باری کشتوکال له‌به‌ره‌ده‌ستی جوتیاراندا و پیتاک ودرگرتی بو به‌ره‌دکانی شهر و نه‌ستاندوی زوی له جوتیاران له‌لایه‌ن کوماری نیسلا‌می جیگای زوتم و زوری دهره‌به‌گایه‌تی گرتووه‌ته‌وه. دیاره له هیندیک ناوچه کشتوکال تا راده‌یه‌ک که‌شه‌ی کردووه، به‌لام ژبانی جوتیاران نیه، چونکه به‌هوی ده‌لانی زور له بازار و گرانی نامراری کشتوکال و بهره‌می جوتیاران به‌نرخیکی هه‌رزان و‌دیان به‌فیل و ته‌له‌که‌ی دیکه به‌تالان ده‌چن. هیچ به‌رنامه‌یه‌ک بو که‌شه‌کردنی کشتوکال به‌شیووی نوڅ له کوردستان به‌رچاو ناکه‌وئ.

- ناوژنداری له کوردستاندا.

ناوژنداری یه‌کی دیکه‌یه له سه‌رچاوکانی دابین کردنی ژبانی خه‌لکی کوردستان. ناوژنداری له هیندیک ناوچه له بره‌و که‌وتووه. ناوژنداری له کوردستان سه‌ره‌رای جیگا و رنگای له‌بار، به‌هوی نه‌وه که ده‌سته‌لانی ناوهندی بایه‌خی پینه‌داوه، که‌شه‌ی نه‌کردووه، ناوژند هه‌ر به‌شیووی کون له کوردستان به‌خپو ده‌کرتی. هیچ به‌رنامه‌یه‌ک بو که‌شه‌کردنی ناوژنداری له کوردستان به‌چاو ناکه‌وئ.

٤- بازارگانی له کوردستاندا.

بازارگانی کوردستان له‌که‌ل نیوخوی کوردستان و نیران پنه‌وندی بووه و زورتر له ژیر رکینی بورژوازی توجاری که‌لی خاوه‌ن ده‌سته‌لات دابوو. پنه‌وندی بازارگانی کوردستان له‌که‌ل دهره‌ودا له رنگای قاچاخدا بووه. بازارگانی کوردستان تا راده‌یه‌ک که‌شه‌ی کردووه، به‌لام به‌گشتی له‌لایه‌ن ده‌سته‌لانی ناوهندی بایخی پڼ نه‌داوه. به‌هوی و‌دزعی جوغرافیای کوردستان، چنده ناوهندی بازارگانی (ورمن له شیمال-مه‌یاد له ناوهند- سنه و کرماشان له جنوب) پیک هاتووه، رنگای که‌شه‌کردنی بازارگانی له کوردستان به‌رچاوه.

به کورتی کوردستان له باری نابوری دواکه‌وتووه و هیچ پرژوه‌یه‌کی له‌باری سه‌نه‌تی، کشتوکالی، ناوژنداری، بازارگانی، بو که‌لک ودرگرتن له نیمکانانی سروشتی کوردستان و دابینکردنی داخوازه‌کانی که‌به‌لانی خه‌لک دروست نه‌کراوه و هه‌وتیشی بو نه‌دراوه. داهاتی سه‌رانه له کوردستان له داهاتی سه‌رانه‌ی زوری به‌شه‌کانی دیکه‌ی نیران نه‌متره. له دابه‌شکردنی داهاتی نه‌ته‌وه‌ی به‌شی کوردستان هینده نه‌بووه‌که و‌لامه‌ری پنیوسیه‌کای بڼ. پله‌ی ژبانی زوری خه‌لکی کوردستان نرهم. به‌تایبه‌تی زوری لادیکان، ژبانی سه‌ره‌تاییان هه‌یه. کریکاران و به‌شیک به‌چاو له کریکارانی کاتی شار و دئ، ته‌نیا به‌فره‌شتنی هیزی کاری خویان به‌شیووی بژی و مه‌ره ژبانیاب دابین نه‌کهن. به‌شیک زوری زحمه‌تکیشانی شار و دئ، له بڼ نیمکانانی ده‌ژین و وک مه‌سره‌که‌ر و له‌شکری بیکارانی کومه‌نن. جوتیارانی که‌مه‌لها‌ت به‌هوی نه‌وه که کشتوکال و ناوژنداری ژبانیان دابین ناکا. ده‌یی ماوه‌یه‌ک له سالدا کریکاری بکه‌ن و بچن بو شاره‌کانی دیکه‌ی نیران. نیستا به‌هوی شهری نیران و عیراق و داخستنی کارخانه و شیرکه‌ته‌کان و له‌شکری زوری بیکاران، نیمکانی نه‌وه‌شیان نیه. جوتیارانی مامناوه‌ندی و کاسبکار و دوکاندار و پیشه‌ساز و ورده بورژوازی له‌م هه‌لومه‌رجه‌دا ده‌چوسیندرینه‌وه، به‌لام زوریه‌یان و‌دزعیان ... نسبت زحمه‌تکیشان باشت. به کورتی قه‌یرانی نابوری به‌ته‌واوی ولاتی داگرتووه و ژبانی خه‌لکی خستوته مه‌ترسیه‌وه. ژبانی گرانی بازارای ره‌ش، نه‌بوونی نیمکانانی ژبان، نزم بوونی ژبانی خه‌لک، نیشانه‌ی زه‌قی قه‌یرانی نابورین.

پنیوسه نه‌وش باس که‌ین، که ژبانی کوردستان ته‌نیا به‌شیووی لوه‌کی له لادئ و به‌شیک که‌میش له شار له کاری به‌ره‌م هینان، به‌شدارن، نه‌ویش له ژیر ده‌سته‌لانی پیاواندا. به کورتی ژبانی کوردستان له‌باری نابوری به‌پیاوانده به‌سترونه‌ته‌وه.

کوردستان له باری کومه‌لایه‌تیدا

بو درخستنی بارو دخی کومه‌لایه‌تی کوردستان له چنده لایه‌نه‌وه ده‌یخه‌ینه به‌ر باس

١- باری کومه‌لایه‌تی

٢- باری نه‌ته‌واپه‌تی

٣- باری فه‌ره‌نگی و زمان

٤- دین

٥- ته‌ندروستی و ناوهندی

٦- ژبانی کوردستان له باری کومه‌لایه‌تیدا

١- باری کومه‌لایه‌تی کوردستان:

به له‌به‌ر چاو گرتنی له‌م نالوگورانه ...

١- نالوگوری و‌دزعی زموږواری له سالی ٢١ به‌م لاه.

٢- کوچ کردنی خه‌لک بو شاره‌کان

٣- په‌یدا‌بوونی که‌ره‌سته‌ی تازه‌ی کشتوکال

٤- باشت بوونی و‌دزعی خویندن. و له‌ش ساغی. به کورتی ده‌ست پیکردنی سه‌ره‌تای قوناخی سه‌رمایه‌داری، باری کومه‌لایه‌تی کوردستان. به‌م شیوه‌یه :

الف: لادئ

١- خاوه‌ن ملکی مامناوه‌ندی به راده‌یه‌کی زور که‌م (بورژوازی مامناوه‌ندی) که به‌شی زوری که‌ره‌سته‌ی تازه‌ی کشتوکال هی نه‌وانه.

٢- ورده مالک به راده‌یه‌کی به‌رچاو (ورده بورژوازی لادئ).

٣- جوتیاری مام ناوه‌ندی.

٤- و‌دزیری بڼ زوی.

٥- کریکاری کشتوکال. تویژی دیکه چهرجی، پیشه‌سازی لادئ، پیاوی ناییین و ماموستاکان.

ب: شار:

١- خاوه‌ن کارخانه و کارگا و بازارگانه‌کان، به راده‌یه‌کی زور که‌م (بورژوازی که‌وره و مامناوه‌ندی).

٢- کریکارانی سه‌نه‌تی به راده‌یه‌کی که‌م.

٣- تویژی دیکه، دوکاندار و پیشه‌ساز و موچه‌خوری مام ناوه‌ندی، بازارگانی مام ناوه‌نده که‌روک و هیندیک کاسبکار (ورده بورژوازی شار). ٤- تویژی موچه‌خوری بچووک و کریکارانی کاتی، ورده دوکاندار، ده‌ستروش و هیندیک و‌دزیر که به‌شی زوریان په‌راویندیشینی شاره‌کانن. به کورتی کوردستان له باری کومه‌لایه‌تی یه‌وه له چین و تویژی جورا‌و‌جور، که به پینی نیزیکی پله‌ی ژبانیان و باری چینیایه‌تی ده‌کرتی بلینن ١- بورژوازی به راده‌یه‌کی زور که‌م. ٢- ورده بورژوازی به راده‌یه‌کی به‌رچاو. ٣- زحمه‌تکیشان به راده‌یه‌کی زور، که زوری دانیشتوانی ده‌گرتنه‌وه و پیک هاتووه. هیچ کام له چین و تویژدکانی خه‌لکی کوردستان ده‌سته‌لادار نین. هیندیک وک کارگیری که‌وره و مامناوه‌ندی له ژیر ده‌سته‌لانی حکومه‌تی ناوه‌ندی به شیووی پرشویلاو کارده‌کهن. حکومه‌تی که‌لی خاوه‌ن ده‌سته‌لات قه‌ت ده‌ره‌تی به خه‌لکی کوردستان نه‌داوه، بیر و هیزیان بو پیشکه‌وتن و له‌نبویردنی دواکه‌وتوویه‌کانی ولا خویان و‌دگر خه‌ن، وک هاوولا‌تیکي دهرجه دوو چاو له خه‌لکی کوردستان کراوه و هه‌موو کاتیک هه‌ول و تیکوشانیان له سه‌ر داوا مافی خویان له‌لایه‌ن ده‌سته‌لانی ناوه‌ندی سه‌رکوت کراوه

٢- باری نه‌ته‌وه‌یی:

گه‌لی کورد له‌ ئێراندا له‌ لایه‌ن ده‌سته‌لاتی ناوه‌ندی قه‌ت وەک نه‌ته‌وه‌یه‌کی سه‌ربه‌خۆ چاوی لێنه‌کراوه‌ و حاشا له‌ بپوونی نه‌ته‌وه‌ی کورد ده‌که‌ن. هه‌موو کاتێک له‌م باره‌وه‌ زۆری لێکراوه‌ و مافی ره‌وای نه‌ته‌وا به‌تایان پێشیل کردووه‌. هه‌موو چارێک که‌ بۆ وده‌ده‌ستیه‌نانی مافی خۆی خه‌باتی کردووه‌، به‌ درانده‌ترین شێوه‌ سه‌رکۆتکراوه‌. گه‌لی کورد له‌گه‌ڵ هێرش به‌ره‌لای نێزاسی و سیاسیی بۆ قه‌لاچۆ و وێرانکردنی شار و گونده‌کانی و دورخستنه‌وه‌ و ڕه‌ش‌بگیری و زیندان و نه‌شکه‌نجه‌ و ئێعدام کردنی ژۆله‌کانی و نه‌و شێوه‌ بۆ چوونه‌ به‌ره‌وه‌ بووه‌.

٣- باری فه‌ره‌ه‌نگی (خوێندن، زمان، دابونه‌رت، هونه‌ر) : خه‌لکی کوردستان بۆ گه‌شه‌کردنی فه‌ره‌ه‌نگی خۆیان له‌لایه‌ن حکومه‌تی ناوه‌ندییه‌وه‌ هیچ ڕێگا و ده‌رتانیکیان پێنه‌دراوه‌، هه‌موو هه‌ول و تێکۆشانه‌کی فه‌ره‌ه‌نگی نهم گه‌له‌ به‌توندی سه‌رکۆتکراوه‌ و ته‌نانه‌ت بۆ ته‌وانده‌وه‌شی هه‌ولی به‌رچاوه‌دراوه‌ که‌ دیاره‌ له‌ چه‌وسانه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی سه‌رچاوه‌ ده‌گرێ.

٤- باری خوێندن :

خوێندن له‌ کوردستان به‌ نسه‌به‌ت رابردوو، گه‌شه‌ی کردووه‌، به‌لام به‌ گشتی له‌ بواری خوێندن له‌م قوناخه‌دا دواکه‌وتوووه‌، به‌تایبه‌تی به‌ هاته‌نه‌ سه‌ر کاری کۆماری ئیسلامی، تا ئێستاش زۆر شوێن بن قوتا‌بخانه‌یه‌ یان قوتا‌بخانه‌که‌ی داخراوه‌. راده‌ی خوێندن له‌ شار باشتەر، پیاوان پتر له‌ نیوه‌یان خوێنده‌وارن. ژنان به‌ راده‌ی ١/٤ خوێنده‌وارن. خوێندن له‌ لادێ وده‌زی باش نییه‌. پیاوان که‌مه‌تر له‌ ١/٢ یان خوێنده‌وارن، ژنان به‌ راده‌یه‌کی زۆر که‌م خوێنده‌وارن، دیاره‌ له‌ نه‌خوێنده‌واره‌وه‌ی ژنان داب و نه‌ریتی دواکه‌وتوو رێشونه‌ی شێخایه‌تی شونه‌واره‌ی هه‌بووه‌.

- باری زمان : حکومه‌تی ناوه‌ندی ده‌رتانی به‌ گه‌لی کورد نه‌داوه‌ به‌ زمانی خۆی به‌وێتی و بنوسی، خوێندن و نویسی به‌ زمانی زگمکی بۆ مه‌لانی کورد قه‌ده‌غه‌ بووه‌، ته‌نانه‌ت به‌ کوردی قسه‌کردن له‌ قوتا‌بخانه‌ و ئێداره‌کان قه‌ده‌غه‌ بوو. له‌وپه‌ر هه‌ول دراوه‌ که‌ نه‌هێلن مه‌لانی کورد قیری زمانی زگمکی خۆیان ببن و له‌ به‌ر چاویان به‌خه‌ن. بلاوگرده‌وه‌ی کتێب و گوڤار به‌ زمانی کوردی قه‌ده‌غه‌ بوو و هه‌ر هه‌ول و تێکۆشانه‌کی له‌و باره‌وه‌ به‌ توندی سه‌رکۆتکراوه‌.

باری داب و نه‌ریت : به‌ پێی نه‌و بار و دۆخ و ئالوگۆره‌ که‌ باس کرا، دابونه‌رتی خه‌لکی کوردستانیش به‌ تایبه‌ت له‌ شاره‌کان گۆڕانی به‌سه‌ردا هاتوووه‌، زۆر داب و نه‌ریتی پێڕۆز و جوان له‌ کوردستان هه‌ر وەک خۆی ماوه‌ و ئێستاش هه‌ر به‌رێوه‌ ده‌چن. شونه‌واره‌ی به‌رچاوی له‌ په‌یدا بپوونی خورافات له‌ کوردستان دا هه‌یه‌. جلوبه‌رگی کوردی له‌ به‌رکردن له‌ ئێداره‌کانی ده‌وله‌تی قه‌ده‌غه‌ بوو، باس و بلاوگرده‌وه‌ی داب و نه‌ریتی میژووی له‌ کورد قه‌ده‌غه‌ بوو. کوردستان له‌ باری داب و نه‌ریتیه‌وه‌ شێوه‌ی سونه‌تی زال و به‌رچاوه‌.

- باری هونه‌ری : له‌ کوردستان هونه‌ر له‌ خزمه‌ت ... به‌گه‌له‌دا هیچ ڕێگای گه‌شه‌کردنی پێنه‌دراوه‌، شانۆگه‌ری، سینما هتد له‌ کوردستان گه‌شه‌ی نه‌کردووه‌.

٥- باری دین :

خه‌لکی کوردستان به‌هۆی جیاوازی مه‌زه‌به‌یی زۆریه‌ی دانیشتوانی له‌گه‌ڵ مه‌زه‌به‌ی ده‌سته‌لاتدارانه‌وه‌ چه‌وساوه‌ته‌وه‌. له‌ کوردستان مه‌زه‌به‌ی سوننی- شیع- نه‌هلی حقه‌- شیعانی به‌رست و ... به‌رچاوه‌ ده‌که‌وێ که‌ به‌شی زۆری سوننی و به‌شی به‌رچاوی شیعیه‌. له‌ کوردستان له‌ رابردوو ده‌تیا ڕێگای خوێنده‌واره‌ بوون، خوێندنی دینی بووه‌، رێژه‌ ده‌سته‌لاتداره‌کان زۆرجار له‌ رێشونه‌ی دینی بۆ فریودانی خه‌لک و به‌رپه‌چ دانوه‌ی خه‌بات که‌لکیان وده‌رگرتوووه‌، شونه‌واره‌ی دین له‌ چه‌وساندنه‌وه‌ی ژنان به‌ ده‌ستی پیاوان له‌ ئێو ما‌ و کۆمه‌ل له‌ کوردستاندا زه‌ق و به‌رچاوه‌.

ب- باری ته‌ندروستی و ناوه‌دانی : ئێمکاناتی پێو‌ست له‌م باره‌وه‌ بۆ خه‌لکی کوردستان ته‌رخان نه‌کراوه‌ و له‌ بیه‌ه‌شی و دواکه‌وتوویدا ماوه‌ته‌وه‌، هه‌موو ده‌ره‌ت و ئێمکاناتیکیان لێ دابریوه‌، ئێمکاناتیکی نیه‌مه‌ و ناوه‌اویش که‌ ته‌رخان کراوه‌ به‌هۆی سیستمی داموده‌رگای دز و بۆگه‌ن و به‌رتیل خۆری رێژه‌ ده‌سته‌لاتداره‌کان نه‌و‌نده‌ی به‌کاربره‌وه‌ که‌ سه‌یلی ... قۆله‌ جوماخه‌کانی پێ چهورکراوه‌. بۆ کۆمه‌له‌ی کوردستان ئێمکاناتی ته‌ندروستی به‌راده‌یه‌که‌ که‌ لانی که‌می نیازی خه‌لک دا‌یین نا‌کا. بۆ نزیک ٨ ملیون کس خه‌لکی کوردستان راده‌یه‌کی زۆر که‌م نه‌خوشخانه‌ و ده‌رمانگا و زانستگا و دکتور و ده‌رمان ته‌رخان کراوه‌. کوردستان له‌ باری ناوه‌دان کردنه‌وه‌ ده‌تیا به‌ راده‌یه‌کی که‌م له‌ شاره‌کاندا نه‌یه‌تی هه‌نگاوی به‌رچاوی بۆ هه‌لنه‌گیراوه‌. زۆریه‌ی لادیکان ته‌نانه‌ت جاده‌ی سه‌رتایی هاتوچووی ماشینیان نیه‌.

دیاره‌ رێژی ئیسلامی بۆ مه‌به‌سته‌ نزامیه‌کانی زۆر جاده‌ی کنی‌ش‌اوه‌.

٣- ژنانی کوردستان له‌ بواری کۆمه‌لایه‌تیدا، به‌گشتی ژنان وەک نیوه‌ی کۆمه‌له‌ی کوردستان له‌ چهند لاوه‌، یه‌که‌م نه‌وه‌ی که‌ کورده‌ن، دووه‌ نه‌وه‌ی که‌ ژن له‌ ئێو ما‌ و کۆمه‌له‌دا، سه‌یه‌م له‌ باری نابورییه‌وه‌ به‌ پیاوانه‌وه‌ به‌سه‌راوه‌ته‌وه‌، ده‌چه‌وسینه‌وه‌. نهم وده‌زه‌ به‌هۆی بارودۆخ له‌ زه‌مانی رێژی پاشایه‌تی تا راده‌یه‌کی که‌م، که‌ نه‌و‌ش به‌مه‌به‌ستی دا‌یینه‌کردنی قازانجی خۆیان بوو، گۆردرا، به‌لام به‌ هاتنی سه‌رکاری رێژی ئیسلامی چه‌وسانه‌وه‌ی ژنان زۆرتر بوو، ته‌نانه‌ت به‌ ده‌خوازی خۆیان جلو به‌رگ له‌ به‌ر کردنیان لێ قه‌ده‌غه‌ کرا و نه‌و مافه‌ نیه‌مه‌ و ناوه‌اویش که‌ به‌ ده‌ستیان هینابوو، له‌ ده‌ستیان دا. له‌ کۆماری ئیسلامیدا ژن بووه‌ته‌ داوه‌تی ره‌ش و خزمه‌تکاری پیاو و له‌ هه‌موو مافیکی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و نابوری پێ به‌ش بوو. نهم دوواکه‌وتوو و ناوه‌میه‌یه‌کی ده‌قی ئێمه‌یه‌.

به‌ کورتی چاره‌سه‌ر نه‌کردنی گیروگره‌فتی خه‌لک و داماوای رێژه‌ له‌ چاره‌سه‌ر کردنی، نیشانه‌ی قه‌هرانی کۆمه‌لایه‌تیه‌ که‌ که‌ ولاتی داگرته‌وه‌ و رۆژ به‌ رۆژ په‌رده‌ده‌گرێ. گیروگره‌فتی شه‌ری ئێران و عێراق، ناواری، بیکاری، که‌م بپوونی شتومه‌کی خواره‌مه‌نی و پێداوێستی پزیشکی، بێزاری خه‌لک له‌ رێژه‌ زیاتر ده‌کا. هێرش و په‌لاماری سه‌رکۆتکارانی رێژه‌ بۆ دامرکاندن بێزاری خه‌لکی ئێران به‌ گشتی و جولا‌نه‌وه‌ی چه‌کداری خه‌لکی کوردستان به‌تایبه‌تی نیشانه‌ی داماوای رێژه‌ و قوولتر بپوونی قه‌هرانی کۆمه‌لایه‌تیه‌ به‌ ولاتدا.

کوردستان له‌ بواری سیاسیدا:

کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان له‌ مافی سیاسیی بیه‌شه‌ بوون و هه‌موو کاتێک مافی سیاسیان وەک مافه‌کانی دیکه‌ له‌لایه‌ن ده‌سته‌لاتدارانه‌وه‌ پێشال کراوه‌، مافی بریاره‌دانیان له‌ دیاریکردنی چاره‌نووسی خۆیان و ولاتیان نه‌بوو. مافی پێکه‌ینه‌ی کۆر و کۆمه‌له‌ی سیاسی نه‌ته‌وه‌یی ... پێنه‌دراوه‌. له‌ راستیدا خه‌لکی کوردستان بێچه‌که‌ له‌ ماوه‌ی کورتی کۆماری مه‌هاباد نه‌بن، مافی سیاسیان به‌ خۆیانده‌وه‌ نه‌دیوه‌، مافی نه‌وه‌یان نه‌بووه‌ بۆ خۆیان بریار به‌دن، چاره‌نووسی خۆیان دیاری بکه‌ن، بۆ خۆیان بژین و ڕێگای داها‌تووی ژبانیان له‌گه‌ڵ ره‌وتی میژوو ... باری جیگای ژبان و نه‌وه‌ی کار بۆ خۆیان دیاریبیکه‌ن، مافی هه‌ل‌بژاردن و هه‌ل‌بژاردنی ئازادیان نه‌بووه‌، مافی ده‌ربیرینی بیروباوه‌ری موخالیفه‌ی ده‌سته‌لاتدارانیان نه‌بووه‌، مافی خۆپیشاندان و مانگرتن بۆ وده‌ست هینانی داخوازیه‌کیان نه‌بووه‌. خه‌لکی کوردستان وەک خه‌لکی ناوچه‌کانی دیکه‌ ئێران چ له‌ ده‌ورانی رێژی پاشایه‌تی و چ له‌ ده‌ورانی رێژی ئیسلامی هه‌موو هه‌ول و تێکۆشانه‌کی بۆ داخوازیه‌کانی. ته‌نانه‌ت هینانه‌ش بپوینی به‌ درنده‌ترین شێوه‌ سه‌رکۆت کراوه‌. گرته‌ن، لێدان، زیندان، نه‌شکه‌نجه‌ و ئێعدام کردنی بێپرسینه‌وه‌ ده‌رحقه‌ به‌ خه‌لکی کوردستان و گه‌لانی ئێران کرده‌وه‌ی سه‌رمکی ده‌سته‌لاتداران بووه‌. له‌ راستیدا هه‌موو کاتێک مافی سیاسی خه‌لکی کوردستان له‌ لایه‌ن رێژه‌ ده‌سته‌لاتداره‌کانه‌وه‌ پێش‌ئیکراوه‌.

خه‌لکی کوردستان، دیموکراسیان به‌ خۆیانده‌وه‌ نه‌دیوه‌، ته‌نیا نه‌و کاته‌ نه‌یه‌تی خه‌باتی کردووه‌، ته‌نیا نه‌و کاته‌ نه‌به‌ن ده‌ستیان به‌ چه‌ک له‌ کێوه‌کانی کوردستانه‌وه‌ بوون، خه‌لکی کوردستان شه‌ریان ناوێ، دیموکراسی و خودموختاری و ناشتیا‌ن ده‌وێ. هه‌موو رێچه‌یه‌کی بۆ وده‌ده‌ستیه‌نانی ئازادی شکاندوووه‌، ڕێگای خه‌باتی چه‌کداری ناخه‌ری ڕێگا، که‌ هه‌له‌مه‌رج به‌سه‌ریدا سه‌پاندوووه‌، یان ده‌بێ پێ دیموکراسی و ئازادی بژیی یان ده‌بێ خه‌باتی بۆ بکه‌ی تا ده‌گایه‌ته‌ ئازادی.

خه‌لکی کوردستان سه‌رمای نه‌و هه‌موو چاره‌ره‌شی و چه‌وسانه‌وه‌یه‌، رابردوویه‌کی پێ خه‌بات و تێکۆشانیان بۆ وده‌ده‌ستیه‌نانی دیموکراسی و ئازادی راسته‌قینه‌ و دیفاع له‌ شانازییه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌کیان هه‌یه‌، هیوای به‌ دۆستایه‌تی شۆرشی‌رانی گه‌لانی دیکه‌ هه‌یه‌. بۆیه‌ نا‌سۆی روونه‌، نهم رێبازه‌ له‌ بواری سیاسیدا راده‌ی پێکه‌یشتووی خه‌لکی کوردستان ده‌ست‌ئێشان ده‌کا.

به‌ پێی نهم ئێمکانده‌وه‌ کورته‌ سه‌باده‌ت به‌ کوردستان ده‌توانین به‌ کورتی بپێین: کۆمه‌له‌ی کوردستان، کۆمه‌له‌ی زحمه‌ت‌ئێشه‌، رێژه‌ی زحمه‌ت‌ئێشان له‌ شار و دێ زۆریه‌ی دانیشتوانی ده‌بن. له‌ باری کۆمه‌لایه‌تیه‌وه‌ له‌ چین و توێژی جۆراوجۆر پێکه‌اتوووه‌. له‌ باری فه‌ره‌ه‌نگی و دابونه‌رتیه‌وه‌ شێوه‌ی سونه‌تی به‌رچاوه‌، له‌ باری قوناخی نابوری- کۆمه‌لایه‌تیه‌وه‌، سه‌رمایه‌داری کوردستان زاله‌.....، به‌لام له‌ سه‌رته‌ی گه‌شه‌کردنی دا‌یه‌. شێوه‌ی به‌ره‌مه‌نه‌یان زۆرتر سه‌رمایه‌داریه‌. کوردستان له‌ بواری نابوری و کۆمه‌لایه‌تیدا، دواکه‌وتوووه‌. له‌ باری سیاسیه‌وه‌ هیچ مافیکی دا‌یین نه‌بووه‌. کرێکارانی سه‌نه‌ته‌ی راده‌یان که‌م و په‌رشی‌لاوون، کرێکارانی ساده‌ راده‌یان زۆر و زیاتر ده‌بن، زحمه‌ت‌ئێشانی شار و دێ له‌ چهند لاوه‌ له‌ ژێر ته‌وه‌ژمان. بیکاری، گرانی، دا‌یین نه‌بووی خه‌رجی ژبانیان. ده‌ردی گرانی هه‌موویان، زۆریه‌ی خه‌لکی کوردستان په‌ی ژبانیان نهم، لادیه‌کان زۆریه‌یان له‌ سه‌ره‌تایه‌ترین ئێمکاناتی ژبان که‌ک وده‌دگرن. به‌م پێیه‌ هینزی سه‌رمکی نهم کۆمه‌له‌، کرێکاران و زحمه‌ت‌ئێشانی شار و دێ و روونا‌کێریان و شۆرشی‌ر و هه‌روه‌ها ورده‌ بوورازییه‌ زحمه‌ت‌ئێشان و کرێکارانی کوردستان سه‌رمای باری نابوری و کۆمه‌لایه‌تی له‌گه‌ڵ چین و توێژدانی دیکه‌ کۆمه‌ل ئیکرا له‌ باری نه‌ته‌وه‌یه‌وه‌ ده‌چه‌وسینه‌وه‌، ژنان چه‌وساوه‌ترین به‌شی کۆمه‌له‌ی ئێمه‌، کۆمه‌له‌ی ئێمه‌ له‌ چهند لاوه‌ ده‌چه‌وسینه‌وه‌، که‌ بناغه‌ی هه‌موویان له‌م قوناخه‌دا چه‌وساندنه‌وه‌ی نه‌ته‌وا به‌تیه‌.

رێگاچاره‌ی گشتی:

رێگاری گه‌لى کورد وەک گه‌لانى دیکه‌ی ئێران له‌ نارووبه‌یه‌کانى کۆمه‌لایه‌تى، ئابوری، سیاسى به‌ستراوه‌تیه‌وه‌ به‌ روخاندنى رێژی دژى گه‌لى و کۆنه‌ په‌رستى کۆماری نیسلاسى و هاتنه‌ سه‌رکاری رێژمیه‌کی دیموکراتى گه‌لى و دابینه‌کردنى مافی نه‌ته‌وايه‌تى گه‌لانى ئێران، که‌ یه‌که‌یک له‌ بواره‌ سه‌ره‌که‌یه‌کانى دیموکراسى له‌ ئێران دایه‌. رێگای گه‌شتن به‌م ئامانجه‌، واتا روخاندنى رێژی نیسلاسى له‌ رێگای یه‌ک کرتنى هیزى کۆمه‌لانى خه‌لک له‌ ده‌ورى به‌ره‌یه‌کی دیموکراتیک- دژى ئیمپریالیستى له‌ هیزى سیاسى و شوێنگێر و دیموکرات.

رێگاچاره‌ی سیاسى و کۆمه‌لایه‌تى :

روخاندنى رێژی دژى گه‌لى نیسلاسى، هاتنه‌ سه‌رکاری رێژمیه‌کی دیموکراتیکى گه‌لى ... خوێواندن له‌م راستیه‌ کردمه‌یه‌کی ... روو له‌ شوێنگێرى ... دژى ئامانجه‌کانى گه‌لانى ئێران. به‌شدارى کۆمه‌لانى خه‌لک له‌ ده‌سه‌لات بۆ ... خاشه‌به‌رکردنى شوێنه‌وارى دواکه‌وتوى کۆمه‌لایه‌تى و به‌رگری کردن له‌ به‌ره‌و سه‌رمایه‌دارى چوون، واتا به‌ رێبازى به‌ره‌و سوسیاڵیزم بچن، که‌ نه‌مه‌ له‌م بواره‌دا لایه‌نى خه‌باتى چینه‌ایه‌تى زه‌حمه‌تکێشانى کوردستانه‌. ئالوگۆزى دیموکراتیک، که‌ داخوازیه‌ به‌ره‌مه‌تیه‌کانى ژۆریه‌ی کۆمه‌ل ده‌سته‌به‌ر ده‌کا. دیموکراسى بۆ کوردستان له‌ بواری سیاسى و کۆمه‌لایه‌تیه‌دا به‌ کورتى نه‌وه‌یه‌ که‌ خه‌لکى کوردستان باشتترین شیوه‌ی (مافی دیاریکردنى چاره‌نووس) به‌ مافی نه‌ته‌وايه‌تى خوێان بگه‌ن و هه‌ست به‌ نه‌میت و ئاسایش و هه‌مى بگه‌ن و ئه‌مه‌کانى نه‌وه‌شیان هه‌بێ داخوازیه‌ دیموکراتیه‌کان و ده‌ده‌ست بپێن. دابین کردنى

رێگا بۆ که‌شه‌کردنى فه‌ره‌هنگ و زمان و نه‌ده‌بیياتى کوردی و هه‌ولدان بۆ به‌رینه‌ سه‌رى راڤه‌ی خوێنده‌وارى و خاشه‌به‌رکردنى نه‌خوێنده‌وارى له‌ کوردستاندا، هیزى کۆمه‌لانى خه‌لک بۆ پێشکه‌وتنى وڵات و ده‌رگه‌یه‌ریت.

ده‌سه‌لاتى ناوه‌ندى دابه‌ش بکړ، ئۆرگانه‌کانى یاسادانان و به‌رێوه‌بردن و دادپه‌روه‌رى به‌ شیوه‌ی هه‌تێژاردن بڤ. هه‌تێژاندنه‌وه‌ی نه‌رته‌ش و ده‌مه‌دزگا دژى که‌له‌یه‌کان و پێک هه‌ینانى نه‌رته‌شى گه‌لى. به‌ هیز و ... هیزى پێسه‌رگه‌ و وەک هیزى سه‌ره‌کى گه‌ل، رێبازى ده‌سته‌به‌رکردنى له‌م ئامانجه‌یه‌.

دابین کردنى ئازادیه‌ دیموکراتیه‌کان (ئازادى بیروبوو و مافی هه‌تێژاردن و هه‌تێژێران، مافی دیاری کردنى جیگای ژيان و شێوى کار، به‌را به‌رى ژ و پیاو، پێک هه‌ینانى رێکخراوه‌ی سیاسى ... و فه‌ره‌هنگى و یه‌که‌یتى کرێکاران و جوتیاران، ئازادى هه‌موو چه‌شنه‌ خوێشاندان و مانگرتنیک، و به‌شدارى هه‌رچى زیاترى کۆمه‌لانى خه‌لک له‌ ده‌سه‌لات، ته‌نیا رێگای ده‌سته‌به‌رکردنى دیموکراسى راسته‌قیه‌یه‌. له‌ ئێوه‌یه‌رکردنى چه‌وسانه‌وى مرقف به‌ ده‌ستى مرقف و گه‌شتن به‌ دیموکراسى سیاسى راسته‌قیه‌یه‌ به‌شیوه‌یه‌کی دروست و زانسته‌یه‌ له‌ سوسیاڵیزمدا دابین ده‌بێ.

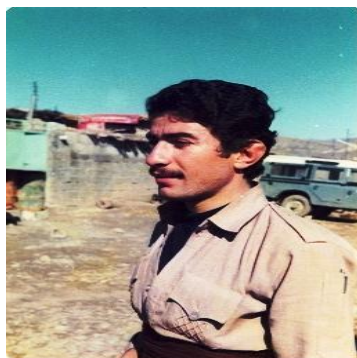
رێگا چاره‌ی ئابوری : دیموکراتیه‌کردنى ئابوری، دانانى به‌ره‌مه‌یه‌کی ئابوری زانسته‌ی پێشکه‌وتوو بۆ سه‌نه‌تى کردنى کوردستان که‌ نیاز به‌ به‌ره‌مه‌تیه‌کانى خه‌لک دابین بکا، ئالوگۆزى و له‌ شیوه‌ی به‌ره‌م هه‌ینیک پێک بڤ که‌ رێگای به‌ره‌و سوسیاڵیزم خوش بکا. ته‌رخان کردنى بوچه‌ به‌ راڤه‌ی پێوه‌ستى و دواکه‌وتوى له‌ بوچه‌ی گشتى وڵات بۆ کوردستان، دانان و دا به‌زاندنى پێوه‌ستى و مکه‌انیزه‌کردنى کشتوکال، پایه‌خدان به‌ بازرگانى و ئاژه‌ندارى، دابین کردنى هه‌له‌مه‌رجى له‌بار بۆ له‌گه‌رخه‌ستنى هیزى کرێکاران و زه‌حمه‌تکێشان و جوتیاران. به‌ کورتى خاشه‌به‌رکردنى بیکارى. هه‌روه‌ها به‌شداربوونى له‌ به‌رێوه‌بردنى کارخانه‌ و کارگا و کورد کۆمه‌ل و دابین کردنى ژيانى له‌بارى له‌م سه‌رده‌مه‌ بۆ زه‌حمه‌تکێشان و کرێکارانى کوردستان، نه‌ته‌وه‌ی کردنى ئه‌مه‌کانى سه‌روشتى و کارخانه‌ و بانک (سه‌رمایه‌ که‌وره‌کان) ی وڵات دابه‌ش کردنى زه‌ووبزار له‌ نێوان جوتیاران و هه‌تێژاندنه‌وه‌ی یاسای چه‌وسینه‌رانه‌ له‌و باره‌وه‌، دابین کردنى ئه‌مه‌کانى له‌بارى کشتوکال و ئاژه‌ندارى، پێک هه‌ینانى شێکه‌تى هه‌روه‌زى کشتوکال و ئاژه‌ندارى و یاره‌تیه‌دان به‌ پێک هه‌ینانى شێکه‌تى هه‌روه‌زى جوتیاران که‌ خوێان پێکى دێن و به‌شداربوونى له‌ به‌رێوه‌بردنىدا. به‌شدارى بوژاوى مامناوه‌ندى له‌ سه‌نه‌تى کردنى کوردستاندا ... واتا پێسه‌اردنى له‌و پێوه‌ستى سه‌نه‌تیه‌یه‌ به‌ به‌شى تابه‌ه‌تى که‌ جێبه‌جێکردنى به‌ هۆى به‌شى گه‌شتیه‌وه‌ له‌ هه‌لو-مه‌رجیه‌دا قازانجى به‌رچاوى نابێ و کرێکاران له‌ چه‌وسینه‌وه‌. دانانى نرخ و مالیات له‌ سه‌ره‌ به‌ره‌م هه‌ینان بۆ به‌رگری له‌ په‌رگرتنى سه‌رمایه‌دارى و که‌مه‌کردنه‌وه‌ به‌شداریان له‌ ده‌سه‌لاتدا.

به‌ کورتى له‌و کاته‌ کوردستان له‌ بواری ئابوریدا پێشکه‌وتوو و دیموکراسى به‌ خوێنه‌وه‌ ده‌بێت که‌ به‌ره‌و سوسیاڵیزم بچو، ته‌نیا له‌م رێگایه‌وه‌ داخوازیه‌کانى کرێکاران و زه‌حمه‌تکێشان و وه‌زێران به‌ دروستى دابین ده‌کړ. به‌ واتایه‌کی دیکه‌، ئالوگۆزى به‌ره‌تى له‌ شیوه‌ی به‌ره‌مه‌یه‌کان و خاشه‌به‌رکردنى خواهنیه‌تى تابه‌ه‌تى که‌ره‌ستى به‌ره‌م هه‌ینان (پێشه‌ی چه‌وسانه‌وه‌) و دابینه‌کردنى خواهنیه‌تى گشتى له‌ کۆمه‌لایه‌یه‌. رهنه‌گه‌نداره‌وه‌ی چینه‌ایه‌تى کوردستان له‌گه‌ل خه‌باتى نه‌ته‌وه‌یه‌ ده‌بێ به‌م بوارانه‌دا تێپه‌رێ تا به‌ ئاکام بگا. رێگای دیکه‌ بێجگه‌ له‌ گرێدانى خه‌باتى نه‌ته‌وه‌ی و چینه‌ایه‌تى له‌م بواری کوردستان و ده‌لامه‌رى کۆمه‌ل ئه‌مه‌ نیه‌. پێوه‌سته‌ بزوتنه‌وه‌ رێگاڕه‌خاوه‌ی میلی دیموکراتیکى خه‌لکى کوردستان به‌ره‌و دیموکراتیه‌یه‌وه‌ی هه‌رچى زیاتر بچن تا چینی تازه‌ پێکه‌یشتوى کرێکارى و سه‌نه‌تى و کشتوکال و کرێکارى وه‌زى به‌ره‌و لای خۆی راکێشێ و به‌م جوړه‌ رنگى چینه‌ایه‌تى له‌ خه‌باتى له‌مه‌رجه‌مان له‌ به‌ره‌مه‌ و به‌ کوردیه‌ پتر بکړ و بايخى پێدێ و به‌ره‌مه‌ بزوتنه‌وه‌ رێگاڕه‌خاوه‌ی خه‌لکى کوردستان رهنه‌گه‌نداره‌وه‌ی دسه‌ سیاسى و کۆمه‌لایه‌تى و ئابوری کرێکاران و زه‌حمه‌تکێشانى کوردستان بڤ و هه‌روه‌ک هیزى سه‌ره‌کى و بزوتنه‌رى بزوتنه‌وه‌ بیروبووهری کرێکاران، رێبه‌رى و پێوه‌ستى بزوتنه‌وه‌ سیاسى-ئابوری، دابین بکړن هه‌ی هیزى بێجگه‌ له‌ کۆمه‌لانى تێکه‌شتوو و رێکخراوى فراوانى خه‌لکى کوردستان نیه‌ له‌و دیموکراسیه‌ دابین بکا.

نیزیک به‌ نیه‌ سه‌ده‌یه‌ که‌ بزوتنه‌وه‌ی خه‌لکى کوردستان به‌ شیوه‌ی نوێ بۆ دابین کردنى ئامانجه‌کانى درێژى بووه‌ و ده‌بێ و نه‌خشیکی میژووى گرنگى تا ئیستا گێراوه‌ بۆ نه‌وه‌تا سه‌ر له‌و شانازیه‌ میژوویه‌ به‌ ئاکام بگه‌ین، بزوتنه‌وه‌ ده‌بێ هه‌رچى زیاتر به‌ره‌مه‌ی ئیستراتیژیکی خۆی له‌گه‌ل باروڤوخ و داخوازیه‌کانى خه‌لکى کوردستان و هه‌له‌مه‌رجى ئێران و پێوه‌لاتى ئیوه‌راست و جیهان و به‌ره‌ی هیزه‌کانى دژى ئیمپریالیستى ده‌وله‌تانى سوسیاڵستى.

جولانه‌وه‌ی رێگاڕه‌خاوه‌ی دیموکراتیکى گه‌لانى ژێرده‌ست و خه‌باتى کرێکارانى وڵاتانى سه‌رمایه‌دارى یه‌که‌گرتیه‌وه‌. هیزى ئه‌مه‌ ده‌بێ زیاتر له‌ چارن کۆمه‌لایه‌نى خه‌لکى کوردستان وەک پایه‌ی به‌ره‌تى جولانه‌وه‌ و هیزى پێشکه‌وتنى له‌ ده‌ورى به‌ره‌مه‌ی خۆی رێک بگا. تا به‌ره‌مه‌یه‌کی بیه‌ت هیزىکى ماددى و سه‌نه‌وى به‌وزه‌ و توانا بۆ دابین کردنى ئامانجه‌کانى خه‌لک. ته‌نیا رێگای که‌شه‌کردن و پێشکه‌وتنى دیموکراتیکى کوردستان دابین کردنى دیموکراسى ... توده‌ی و له‌راستیدا ته‌نیا دیموکراسیه‌کی راسته‌قیه‌یه‌ له‌ هه‌موو بواره‌کانى ده‌وله‌تى کوردستان له‌م دواکه‌وتویه‌ رێگا بکا. دیموکراسى و مافی دیاری کردنى چاره‌نووس بۆ گه‌لانى ئێران بۆ له‌م قه‌نخه‌ وەک گرنگترین و سه‌ره‌کترین رێگاچاره‌ی ئێران به‌ گشتى و کوردستان به‌ تابه‌ه‌تى. و له‌م راستیه‌ نیشانه‌ی تێروانینی دروست و واقع بیه‌یه‌ له‌ هه‌له‌مه‌رج و باروڤوخى ئێران و کوردستان.

٩٩/١٢/١٠

Shehid Reshad Huseni

پێشکه‌وتنى رێگاچاره‌ی گشتى
پێشکه‌وتنى رێگاچاره‌ی سیاسى
پێشکه‌وتنى رێگاچاره‌ی کۆمه‌لایه‌تى
پێشکه‌وتنى رێگاچاره‌ی مافی نه‌ته‌وايه‌تى
پێشکه‌وتنى رێگاچاره‌ی مافی دیاری
پێشکه‌وتنى رێگاچاره‌ی مافی کرێکارانى
پێشکه‌وتنى رێگاچاره‌ی مافی جوتیاران
پێشکه‌وتنى رێگاچاره‌ی مافی کرێکارانى
پێشکه‌وتنى رێگاچاره‌ی مافی جوتیاران

پانۆرامای گرتگرتین روداو دکانی سالی 2010

راپۆرتی: (مائپهری سهبی)

سالی ۲۰۱۰ به سانیکی پر له روداو و گۆرکاری دادهرتیت له روی سیاسی و نابوری و یواری دکانی دیکدا له کوردستان و عیراق و جییهانیشا، له گرتگرتین له و روداو لهش تومارکردنی ژماردی پیتوانی له دواکوتهی پیکتیانی حکومهتی نوێی عیراق و ههروهه بلامکردنهوی راپۆرتی نهتییه دکانی ووزارهتی دهرمووی نههریکو چندان رودای دیکه، که نههش گرتگرتینی له و روداو نهیه:

کانونی دوهم (ژانویه)

* له یهکهه رۆژی سالی ۲۰۱۰ کورد پهناهندکانی سوریا له ولاتی نهرویج له دژی پیتهدانی پهناهندی پیتان، له بهردهم تهلاری په رلهمانی له وولاته دا مانگرتنیان راگه یاند.

* له یهکهه رۆژی سالی ۲۰۱۰ له شاری سلیمانی، ۳ منداڵ به رنگای بلوری له دایک بون، نههش دواي لهووی دایکانی له و س مندا له سه رتهای مانگی نیساندا پیتاندنیان بۆکورد به شیهوی بلوری، له کۆی ۷ ژن که له و کاریان بۆ نه نجام درابو.

* له سینهه رۆژی سالی ۲۰۱۰، رۆژنامهی (هانیاشال تایمز) نههریکی راپۆرتیکی دهریاری دیاترین ۵۰ که سایهتی جیهان له ماوهی ۱۰ سالی رابردو بلامکردهوه، که کاریگه ری یاش یان خراییان بۆ جیهان هه بهوه، که تینیدا هه محود نه هه دی نه ژاد سه رۆکی ولاتی ئیران به پلهی یهکهه هاتوه، له دواي له و نوساهه بن لادنی سه رکردی ریکخواری قاعیده دیتا، پاشان تۆنی بلیری سه رۆکی حکومهتی پیتووی به ریتانیا و جۆرج بوشی سه رۆکی پیتووی نههریکا به پله کانی سینهه و چواره می دیاترین که سایه تییه کانی ۱۰ سالی رابردو دین.

* رۆژی ۲۰۱۰/۱/۴ زیاتر له (۱۶۰) پارێزهر به یاننامه یهکی ناره زاییان به رامبه ر شه ژانی بارودوخی نه می شاری سلیمانی بلامکردهوه، که له ماوهی رابردو له و شاره زه به ریه ک رودای توندوتیژی به خۆیه وه یینی، هه ر له هیرشکردنه سه ر چهند که سایه تییه ک که سه ر به بزوتنهووی گۆران بون و ههروهه هیرشکردنه سه ر رۆژنامه هوس و کهسانی دیکه.

* به رزترین باله خانه ی جیهان که به رزیه کهی (۸/۲۸) مه تهر، به ناوی "بورجی خه لیفه" له دوهی کرایه وه.

* رۆژی ۲۰۱۰/۱/۵ پۆلیسی تورکیا ۲۰ که سایه تی کوردی له شاره کوردیه کانی له و ولاته ده ستیگر کرد، به تۆبه تی لهووی سه رکردی تۆره نه تییه کانی پارتي کرێکارانی کوردستان.

* رۆژی ۲۰۱۰/۱/۶ ووزارهتی ناوخوی عیراق داوای کرد سزای له سیداردان له هه مان له و شه قاماندا جیه جی بکرت که تاوانبار که ته قینهووی تیدا نه نجام داوه.

* رۆژی ۲۰۱۰/۱/۷ : وکو ناره زاییه ک دژی له و قهیرانه سیاسی ولاته کهی و هیزی ئۆپۆزیسیۆنی تیکه ووتوه، کونسولی ئیران له ئۆسلو ده ستله کار کیشه نهووی خۆی راگه یاند و وتی: نامه ده نیم چاریکی تر به گه رته وهوه، له به رتهووی ترسی لهووم هه یه توندوتیژی به رامبه ر بکرت.

* په یوه نه تییه کانی ئیوان عیراق و سه ویده رو له ناوۆزی کرد، دواي لهووی له یه کهه هه قته ی سالی ۲۰۱۰، مه ده ده نه له ره یی زانییه کی سه ویدی له وتاریکی له شاری ریاز سوکایه تی به عه لی سیستانی گه وه مه رجه ی شیه کان کردو چاریکی تر رۆژنامه کانی سه ویده و به تابه ت رۆژنامه ی نه له وته ن کاریکاتیری سیستانیان بلامکرده وه، له به رامبه ردا هاوالاتیانی شاره کانی نه جه ف و که ره ب لا چونه سه ر شه قامه کان و به توندی ئیدانه ی له و هه ئۆسته ی سه ویدی یان کرد.

* رۆژی ۲۰۱۰/۱/۱۳ بومه له رزیه کی به هیز به گۆری ۷ پله به پتووری ریخته ر شاری (پورتو ئاپریس) پایته ختی هه ژاند و کوژان و برینداربوونی هه زاران که سی لیکه وته وه.

* رۆژی ۲۰۱۰/۱/۱۴ دادگای تاوانه کانی ده سا فه له شاری به غدا، سزای له سیداردانی به سه ر ۱۱ که سا سه پاند، که تاوانی پلاندان و جیه جی کرد و پاتیشتی دارایی ته قاندهووی هه ردو ووزاره تی دهرموو داراییان خراوه ته پال، که به چواره مه می خوتناوی ناسراو بو هۆی کوژان و برینداربوونی سه دان که س.

* رۆژی ۲۰۱۰/۱/۱۷ دواين دانیشتی دادگایی کردنی تۆبه تبارانی که یسی هه له به ج به شاری به غدا کۆتایی هات و دادگای بالای تاوانه کان سزای له سیداردانی به سه ر عه لی جه سه ن مه جید ناسراو به عه لی کیمیاویدا سه پاند و هه ریه ک له سوتان هاشم و سابو دوری سزای ۱۵ سال زیندانی و فه رجان موته لگ جیوری سزای ۱۰ سال زیندانی به سه ردا سه پیترا.

* سه رۆک کوماری عیراق جه لال تاله بانی له کۆنگره یه کی رۆژنامه وانی راگه یاند، پشگییری له و نه نامه به عسییانه ده کهم که سه دامی نی، بۆ به شداربون له پڕۆسه ی سیاسی.

* له هه تمه تییه کدا که له لایه ن هیزی دژه تیرو ر له ناوخوی تورکیا نه نجامه درا، نزیکه ی ۱۲۰ که س به گومانی هه یوونی په یوه ندی به ریکخواری قاعیده وه ده ستگیر کران.

* رۆژی ۲۰۱۰/۱/۲۵ عه لی جه سه ن مه جید، ناسراو به عه لی کیمیا یی نامۆزای سه دام حسین له سیدارد درا، له هه مان کاتدا له شاری هه له به ج وکو نامه تییه ک بۆ دهر پیتی خوشی، له مزگه وته کانه وه ده ستکرا به وتی (الله اکبر).

شوبات: فبورییه

* رۆژی ۲۰۱۰/۲/۱ له کاتی سه ردا نی دا بۆ قه زای (تکلیف) له لایه ن هاوالاتیانه وه، نه سیل نوچینی پارێزگاری نه یه وه به رداران کرا.

* له مانگی شوباتدا نویسیگه ی به شی دیزاینی زانۆی (نه میر که ییری) ته که نه لۆژی له تاران، یه که می ن فرۆکه ی بی فرۆکه وانی ده وستکرد.

* هه ر له و مانگدا پارتي ناشتی و دیموکراسی (به ده په) یه کهم کۆنگره ی خۆی ساز کرد و به زۆری نه ی ده نگی نه نامهانی کۆنگره ش، سه لاهه دین ده میر تاش کرایه سه رۆکی پارته که.

* یه که می ن شه نه ده ره ی عیراقی له مو سه وه که شته شاری غازی عه تتاب له تورکیا.

به این راه رفتی، نه نومردن، هاه بهش، به دنگار به نه روی گه ندره، به عراق، باریگای نه حرف، به گه ندره تیرین باریگای عراق دانای.

* **پارتى ناستى و ديموكراسى BDP** (به‌ده‌به) بايكۆتى ريفراندۆمى ده‌ستورى توركيای كرد.

تشرینی یه‌كه‌م: (ئۆکتۆبەر)

* **ریكه‌وتى ۱۰/۲ و له‌دواى هه‌ڵبژاردنه‌ پهرله‌مانییه‌كه‌ى ۷ى ئاداره‌وه، ۲۰/۸ رۆژى تێپه‌راندو ژماره‌ى پێوانه‌یى تۆمارکرد، پێشتر نهم ژماره‌ پێوانه‌ییه‌ ولاتى هۆلنده‌ خاوه‌نى بو، نه‌وێش له‌ساى ۱۹۷۷دا كه‌ لایه‌نه‌كان دواى ۲۰۷ رۆژ توانییان حكومه‌ت پێكه‌يێن.**

* **خه‌لاتى نۆبێل له‌ بواری پزیشكى، درایه‌ نه‌و زانایه‌ى (منداڵیۆنى بلىرى) دۆزیوه‌ به‌ناوى (رۆبه‌رت ئیڤوارد)، زانای به‌رىتانی.**

* **فیلمى كۆنستانى قه‌ندیل خه‌لاتى باشتى سىنارىۆى فێستیفالی فیلمى نۆرسه‌ى له‌ ئیسپانىا وه‌رگرت.**

* **خه‌لاتى نۆبێل بۆ بواری ئابوورى به‌خشرایه‌ هه‌ردو (پیتەر دایمۆند و دیل مۆرتسۆن) نهمه‌رىكى و (كریستۆفه‌ر بیساردیس)ى به‌رىتانی و به‌ ده‌گه‌ز قوبرس.**

* **له‌ناوه‌داستى مانگی تشرینی یه‌كه‌مدا دواى زیاتر له‌ دو مانگ له‌ گیرخواردنیان له‌ كانێكى زێرى ژێر زه‌ویدا، سه‌رجه‌م كرىكاره‌ گیرخواردوكانى كانه‌كه‌ى ولاتى چیلی رزگاریان بو.**

* **روناكییری كورد د.مارف خه‌زنه‌دار كۆچى دواى كرد.**

* **فیلمى (سرت له‌ گۆل با)، دو خه‌لاتى سه‌رده‌كى فێستیفالی ئیمالى ئیسپانى به‌ده‌سته‌ینا.**

* **كۆتایی مانگی تشرینی یه‌كه‌م و دواى ۲۰ ساڵ له‌ راگرتنى، یه‌كه‌م گه‌شتى ئاسمانى نیوان به‌غدا و پاريس نه‌چامدرا.**

* **له‌دوا رۆژى مانگی ئۆكتۆبه‌رى ساى ۲۰/۱۰دا له‌ هێرشیدا بۆ سه‌ر كلیسای (سه‌یده نه‌جات) له‌ به‌غدا و به‌ باره‌ته‌گرتنى ژماره‌یه‌ك هاوولاتى مه‌سیحی له‌لایه‌ن چه‌ند چه‌كداره‌كه‌وه، زیاتر له‌ ۱۱۵ كه‌س كوژران و برینداربون.**

* **شه‌وى ۲۰/۱۰/۲۲ ساى (ویکیلیكس) ده‌ستى كرد به‌ بلاوكردنه‌وى به‌لگه‌نامه‌ نه‌ینییه‌كانى نهمه‌ریكا له‌بارى جه‌نگى عێراق و نه‌فغانستان و دواتریش ده‌یان به‌لگه‌نامه‌ى دیکه‌ى له‌سه‌ر سه‌ركرده‌ سیاسیه‌كانى جیهان بلاوكردوه‌وه، كه‌ كاردانه‌وه‌و بۆچونى جیاوازی لای ولاتانى جیهان لیكه‌وته‌وه.**

تشرینی دوهم: (نوامبر)

* **سه‌رده‌تای مانگی تشرینی دوهم گه‌وره‌ترین سه‌رژمیری جیهان له‌ ولاتى چین ده‌ستپێكرد، كه‌ تێیدا ۶ ملیۆن و ۵۰۰ه‌زار كارمه‌ند كارى نهم سه‌رژمیرییه‌یان كرد.**

* **له‌ ناوه‌داستى مانگی تشرینی دوهمدا، ژماره‌ى قوربانیانی په‌تای كۆلیرا له‌ هایتى گه‌یشه‌ زیاتر له‌ ۸۰۰ كه‌س.**

* **له‌باریه‌كه‌ى میژیڤاد له‌بارى كلاسیكۆ ئیسپانیدا، یانه‌ى به‌رشه‌لۆنه‌ به‌ ۵ گۆلى بى وه‌لام له‌ یانه‌ى ریال مه‌دریده‌ى برده‌وه.**

* **هونه‌رمه‌ندى شانۆكارى كورد ته‌ها خه‌لیل كۆچى دواى كرد.**

كانۆنى یه‌كه‌م: (دیسامبر)

* **پێشه‌مه‌رگه‌ هونه‌رمه‌ندى گۆرانیبێژ حه‌مه‌ جه‌زا له‌ شارى سلیمانى كۆچى دواى كرد.**

* **دواى تێپه‌ربوونى زیاتر له‌ ۹ مانگ به‌سه‌ر هه‌ڵبژاردنه‌كه‌ى ۳/۷ى نه‌چوه‌نه‌ى نوێنه‌رانى عێراقدا، حكومه‌تى نوێى عێراق پێكه‌يێنراو نۆزى مالیكى جارىكى تر بویه‌وه به‌ سه‌روك وه‌زیران.**

* **رۆژى ۱۲/۱۲ له‌ دیاربه‌كه‌ر كه‌مپێنى جیهانى خۆندن به‌ زمانى كوردى ده‌ستى پێكرد.**

* **به‌ پێى راپۆرتێكى رێخه‌راوى (پرس نه‌میل كامپێنى) ناخكۆمى له‌ جێنێف، له‌ساڵدا ۱۰۵ رۆژنامه‌نوس له‌ جیهاندا كه‌ ده‌وتیان له‌ عێراق بون، كوژراون.**

* **بۆ یه‌كه‌م جار مانۆرى هێرشى ئێنته‌رنێتى و چۆنیى روه‌ربوونه‌وى نهم هێرشانه‌ى نه‌چامدرا، كه‌ ۲۷ ولاتى نه‌ندامى یه‌كێتى نه‌وروپا به‌شداربون.**

* **دواى بلاوكردنه‌وى چه‌ندین به‌لگه‌نامه‌ى وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وى نهمه‌ریكا له‌ ساپته‌كه‌ى، جولیان ئاسانگ، دامه‌زرێنه‌رى ساى ویکیلیكس له‌ لهن‌دن ده‌ستگیركرا.**

* **۱۲/۱۱ دو ته‌قینه‌وى به‌هێز شارى (ستوكهۆلم)ى پایته‌ختى سویدى هه‌ژاند، كه‌ نه‌چامده‌ره‌كه‌ى هاوڵاتییه‌كى عێراقى بو.**

* **خه‌لاتى نۆبێل بۆ ناستى به‌خشرایه‌ (لیو شیاویۆ)ى به‌لن‌كراوى هه‌لگه‌راوى چینى.**

* **له‌بهریارى چاوه‌بروان نه‌كراودا، نه‌حه‌مدى نه‌ژاد به‌ریاریدا به‌ دورخستنه‌وى مه‌نچه‌هر موته‌كه‌ى له‌ پۆستى وه‌زیری ده‌ره‌وى ئێران و له‌هه‌مانكاتدا عه‌لى نه‌كه‌ر ساجى، سه‌روكى پێشوی ئازانسى نه‌تۆمى ئێرانى له‌ شوێنه‌كه‌ى دانا.**

* **وه‌ك یه‌كه‌م ولاتى عه‌ره‌بى، میسر كونسولخانه‌ى خۆى له‌ شارى هه‌ولێر كرده‌وه.**

* **كۆمپانیای گوگل له‌ناوچه‌ى مانه‌اتنى شارى نیویۆركى نهمه‌ریكا گه‌وره‌ترین باڵه‌خانه‌ى بۆ باره‌گای كۆمپانیایه‌كه‌ى به‌نرخى یه‌ك ملیار دۆلار كړی.**

یادیک له هونه‌رمه‌ندی ده‌نگ‌خۆش و شۆرشگیر خه‌لیل سه‌دیقی

۱۹۷۰ - ۱۹۳۰

کاک خه‌لیلی سه‌دیقی هونه‌رمه‌ندی ده‌نگ‌خۆش کورد، کوری (حاجی مه‌مه‌د سه‌دیقی)، له ساڵی ۱۳۰۹ (۱۹۳۰) له شاری مه‌هاباد، له بنه‌مه‌یه‌کی ده‌وله‌مه‌ند له دایک بوو. کاک خه‌لیل له کاتی که له خوێندنگه‌ی سه‌ره‌تایی له مه‌هاباد ده‌رسی ده‌خوێند، زۆربه‌ی کات و ساته‌کانی و ده‌ختی پشودان و ده‌سه‌له‌وه‌ی له گوندی (تازه‌قه‌لا)ی نزیک نه‌هه‌ده، که موێکی خه‌یانی بوو، ده‌گوزهراند.

کاک خه‌لیل تازه پیتی نابوه ته‌مه‌نی شازده سانییه‌وه که یارووه‌ی سیاسی ولات به ته‌واوی گۆرا و کۆمار له مه‌هاباد بپه‌که‌ت. دیاره نه‌وه ته‌مه‌نی له‌وه که‌مه‌تر بوو که بتوانی نه‌خشی زۆر به‌رچاو و گرینگ له کۆمار دا بگه‌یژێ. به‌لام له ده‌سته‌ی لاوانی خه‌یالی دێموکراتدا، نه‌ندامه‌یکی چالاک و خۆنگه‌رم بوو. هه‌ر له‌وه کاته‌دا بوو که په‌کیته‌ی سوڤیه‌ت په‌یمانی نێزاسی و ئابووری به‌ رینگه‌ی (کۆماری نازیه‌ریلچان) ده‌وه له گه‌ل مه‌هاباد به‌ستبوو و داخوازییه‌کانی نه‌وانی داوین ده‌کرد. کاک خه‌لیل په‌کیته‌ی له‌وه لاوانه‌ بوو که داوایی هه‌لبه‌ژێردا تا بۆ درێژده‌دان به‌ خوێندن بچیت بۆ باکو. له دوا‌یین رۆژده‌کانی بانه‌مه‌ری ۱۳۲۵ (ناره‌ی ۱۹۴۳) له گه‌ل ده‌سته‌یه‌ک له هه‌والانی گه‌یشتنه‌ باکو و له زانکۆی نه‌فسه‌ری (سالیانسکی) که هه‌رمانده‌کی (مالچانۆف) بوو ده‌ستیان به‌ خوێندن و راهێنان کرد. به‌لام ته‌مه‌نی کورتی کۆمار، ساوه‌ی نه‌وه‌ی نه‌دا که ئه‌م خوێندکارانه زیاتر له ده‌وت مانگ بتوانن له باکو به‌ینه‌وه و ناچار بوون به‌ر مه‌هاباد بگه‌یژێنه‌وه.

دیاره یارووه‌ی و ده‌ستوریشوویی بنه‌مه‌ندی کاک خه‌لیل، توانیان له‌وه له مه‌ترسی گیران و دوورخستنه‌وه بپارێژن، تا به‌ چه‌شنه‌کی ناسایی درێژ به‌ ژیا‌ن به‌ات. به‌لام هه‌ر وه‌ک زۆربه‌ی نه‌والانی، هه‌موو ده‌م له ژێر چاوه‌دێری پۆلیس و ده‌زگا جاسوسییه‌کانی ئێران دا‌بوو. سه‌رده‌می

پاشا گه‌رانه‌وه‌ی له باکو، ده‌رفه‌تی نه‌وه‌ی ده‌خساند که دیسان له‌گه‌ل نه‌والان له ده‌وری یه‌ک رابوون و له نه‌وات و به‌یرو و به‌اوه‌ی نه‌زمه‌وه‌نه‌کانیان بدوین. هه‌نیک له نه‌والانی نه‌وه سه‌رده‌می کاک خه‌لیل بریتی بوون له ده‌جمانی قازی، فه‌تاحی کاویان، هاشمی نانه‌وازه‌ده‌گان، عه‌زیزی نانه‌وازه‌ده‌گان، سوله‌یمانی مو‌عینی، جله‌یلی گادانی، هاشمی فیدایی و مه‌مه‌دی مامه‌ن.

له ساڵی ۱۳۳۱ (۱۹۶۲) ژیا‌نی هاوینه‌ی کاک خه‌لیل و فاته‌مه خانم، هه‌ر له‌وه که‌وه کورده‌ روسووری که کاک خه‌لیل له چه‌پکه‌ گۆنیک بۆ سیت فاته‌مه له‌گه‌لی ده‌وێ، ده‌ست پێ ده‌کات و ئه‌م له‌وه‌یه پاک و بیه‌گه‌رده، هه‌م له‌لایه‌ن کاک خه‌لیلی تا سه‌ر کام له ژیا‌ن نه‌برده‌وه تا دوا هه‌نانه‌ی ژیا‌ن و، هه‌م له‌لایه‌ن فاته‌مه خانمی تیره‌ له‌گه‌ل هاوسه‌ر رانه‌برده‌وه تا ئێستا که پیر و به‌سالا چوویه، هه‌ر به‌ ده‌فاداری مایه‌وه (فاته‌مه خانمی خه‌یالی کاک خه‌لیل، که له

کاتی نووسینی نه‌وه وتاره‌دا زیندوو‌بوو، چه‌ند سا‌ن له‌وه‌یه‌ر کۆچی داوایی کردووه چیا.)

کاک خه‌لیلی سه‌دیقی له ساڵی ۱۳۳۲ (۱۹۵۳) له تیره‌گی رادیۆ مه‌هاباد که ته‌نیا ده‌نگی ئه‌م رادیۆیه له شاری مه‌هاباد و نه‌والیه‌یه‌کانی ده‌وری ده‌یسه‌را، دامه‌زرا و تا ساڵی ۱۳۴۲ (۱۹۶۳) به‌رده‌وام بوو. ده‌سته‌یه‌ک له هونه‌رمه‌ندانی کورد، وه‌ک سه‌ید ره‌حیمی قوربه‌شی، به‌رامی نه‌فه‌می و بیه‌ک خانبه‌ی کاروباری ئه‌م رادیۆیه‌یان هه‌له‌سه‌وواند و به‌رنامه‌کانیان رێک و پێک ده‌کرد. کاک خه‌لیل چه‌ند گۆرانییه‌کی به‌ ئۆرگه‌ستیکی ساکار، له سه‌ر ئه‌م رادیۆیه بپه‌که‌ش کرد، وه‌ک: خۆشه‌ گه‌رمین، ده‌میک ساقی، شیره‌که‌م ئی ده‌رژێ و لاتکۆنی...

ساوه‌ی دوو سا‌ن سه‌ریازی کاک خه‌لیل له شاری سه‌نه، له سا‌نه‌کانی ۱۳۳۴ و ۱۳۳۵ (۱۹۵۵ و ۱۹۵۶) ده‌رفه‌تیکی پاش بوو بۆ نه‌وه‌ی له‌گه‌ل ئۆرگه‌ستی رادیۆ کوردی سه‌نه که هه‌مان سا‌ن دامه‌زرابوو، هاوکاری بکا و ده‌رگای ناشنایی له گه‌ل هونه‌رمه‌ندانی ئه‌مه‌ری نه‌وه‌یه‌، وه‌ک به‌هانه‌دین نه‌ووزی، عوبه‌ید خالقی، حه‌مه‌ت نه‌به‌وی، مه‌مه‌د لوتقی، ئه‌وه‌ست ئه‌یراهیمی ده‌نگه‌ری و به‌رامی زیابۆش و پاشان له سا‌نه‌کانی دواتر له‌گه‌ل هونه‌رمه‌ندی گه‌وره‌ مه‌زه‌ری خالقی به‌ روودا بگه‌یژێنه‌وه. ئه‌م گۆرانییه‌ی کاک خه‌لیل له رادیۆ سه‌نه تۆماری کردن بریتین له: بیه‌ک مه‌ریه‌م، فاته‌مه، به‌ره‌نه‌یه‌ و لاتکۆنی و، ده‌گوتی ئه‌م گۆرانییه‌ش بوون که نه‌واله‌ی کاک خه‌لیلیان گه‌یاند ده‌ره‌وه‌ی موکریان.

له کاره‌کانی تری کاک خه‌لیل که زۆریه‌یان له مه‌جلیسه‌دا له‌سه‌ر شریه‌ت تۆمارکراون، نه‌ژده‌هاک، قه‌تار، ده‌مه‌گری مه‌گری، نه‌وه چاوانه‌ی وا خوماری ناز و نه‌ایشینی نازه‌نیی و هه‌نیک مه‌قام و به‌سته‌ی فۆلکلۆری تر ماون.

کاک خه‌لیلی سه‌دیقی له ته‌مه‌نی ۳۹ سا‌نیدا له ۴ی ربه‌دانی ۱۳۴۸ (۲۶ ژانویه ۱۹۷۰)، له نه‌خه‌شخانه‌ی شیره‌خۆشیدی مه‌هاباد دله‌ پیر له نه‌وه‌یه‌کی له کوتان که‌وت و له گۆرستانێ بو‌داغ سولتانی مه‌هاباد نزیک گلکۆی سوله‌یمانی مو‌عینی که سالیکی به‌ر له کاک خه‌لیل شه‌هید کرابوو و هه‌روه‌ها له نه‌والانی نزیک نه‌ویش بوو، به‌ خاکی نه‌یشتمان نه‌سپێردا.

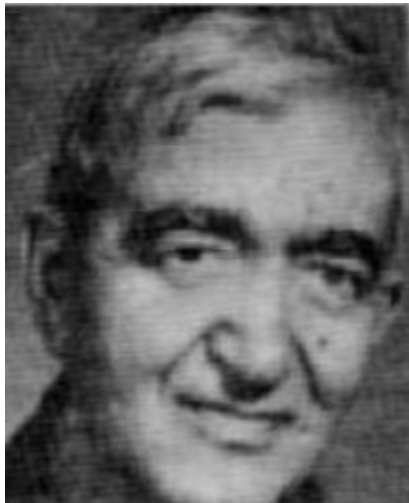
سه‌رچاوه: ئاوێزک وه‌سه‌ر ژیا‌ن و به‌ره‌می هونه‌رمه‌ندی کورد خه‌لیلی سه‌دیقی، ع. مازیار، گزینگ، ۲۷، ۲۰۰۰ (۴۵-۴۶). سه‌رنج: نه‌وه نووساره‌یه‌ کورته‌کراوه‌یه‌وه . چیا.

یادیک له زانای ناودارى کورد و فۆلکلۆرستى لیهااتوو پروفیسۆر حاجى جندى

١٩٩٠ - ١٩٠٨

زانای ناودارى کورد و فۆلکلۆرستى لیهااتوو پروفیسۆر حاجى جندى له گوندی "ئه‌مه‌یخا‌برى" له ناوچه‌نى قارس له کوردستانى باکوور له ١٩٠٨.٠٣.١٨ دا چاوى ژنانى هه‌تی‌ناوه. له‌سه‌رده‌مى جهنگى یه‌که‌مى جیهانى ١٩١٤-١٩١٨ دا ده‌سه‌لاتدارى عوسمانى هه‌موو موک و مانى خیزانه‌که‌ى سووتاندووه و نه‌وانیش له ترسى زۆردارى و راوده‌دوونانى تورکه عوسمانیه‌یه‌کان ناودیوی قه‌قاس بوون و له ولاتى ئه‌ره‌بستان گیرسانه‌ته‌وو له‌شارى یه‌ریشانى پایته‌خت نیشته‌جى بوون.

حاجى جندى دواى خویندنى بچه‌یه‌ی و ناوه‌ندى و ناماده‌ی له‌سالى ١٩٣٠ دا خویندى کۆلیژى نه‌ده‌بیاتى له زانکۆ یه‌ریشان ته‌واو کردووه و له‌سالى ١٩٤٠ ی‌شدا بره‌نامه‌ی دکتۆرایى له ناداب و درگرتووه. له‌سالى ١٩٤٠ تاكو ١٩٥٩ ماموستا بووه له کۆلیژى نه‌ده‌بیات له یه‌ریشان و له‌سالى ١٩٤٨ دا نازناوى پروفیسۆرى یی‌دراوه و له‌پاش دامه‌زراندنى نه‌کاده‌یه‌ی زانیارى کورد واتا "کۆری زانیارى" له به‌غدا، له‌سالى ١٩٧٣ دا کراوه به‌ نه‌ندامى شانازی له‌و کۆرده‌دا.

حاجى جندى زانای کورد خزمه‌تیه‌کى زۆرى وێژى و رۆژنێبیری کوردی کردووه تاكو له رۆژى یه‌که‌شه‌مه‌دى رێکه‌وتى ١٩٩٠.٠١.٠٤ کۆچى دوا‌یکردووه و زنجیره‌یه‌ک له به‌ره‌مه‌ی وێژیه‌ی و فۆلکلۆرى و چیرۆکی چاپکراوى له‌ پاش به‌ جیما. جگه له‌ چه‌ند به‌ره‌مه‌یه‌کى وه‌رگیرداوى وێژیه‌ی که نه‌مانه‌ی خواره‌وه چه‌ پکیکن له‌و به‌ره‌مه‌ به‌هاداره به‌نرخانه‌ی که سه‌رده‌میان ده‌گاته ٢٩ به‌ره‌مه‌ی به‌ که‌لکی:

- ١- به‌یه‌ره‌قا سوور - له‌سالى ١٩٣٢ چاپکراوه و ده‌که‌وته ١٠٥ لا په‌ره
 - ٢- تراخوما - له‌سالى ١٩٣٣ دا چاپکراوه و ده‌که‌وته ١٢ لا په‌ره
 - ٣- که‌رو گۆلک، داستانى سلیمان سلیشى - نامه‌ی دکتۆرایه‌تى و ده‌که‌وته ٢٩٧ لا په‌ره له‌سالى ١٩٤٧ دا چاپکراوه
 - ٤- فۆلکلۆرى کرمانجى - به‌هاوێشى له‌گه‌ڵ نه‌مینی عه‌قدال نووسیه‌تى و ده‌که‌وته ٦٦٤ لا په‌ره له‌سالى ١٩٣٦ دا چاپکراوه
 - ٥- که‌لامى جمعه‌تا کورمانجا - ده‌که‌وته ١٦٥ لا په‌ره له‌سالى ١٩٣٦ دا چاپکراوه
 - ٦- مه‌مه و عه‌یش - ٤٠ لا په‌ره له‌سالى ١٩٣٥ دا چاپکراوه و فۆلکلۆره.
 - ٧- ئه‌یسا‌رکایدا کوردا به‌ سۆفیتی - ده‌که‌وته ٤٣٢ لا په‌ره له‌سالى ١٩٥٧ دا چاپکراوه
- له‌ بواری چیرۆک نووسینه‌شدا ئه‌م به‌ره‌مه‌مانه‌ی داناوه به‌ چاپ گه‌یاندووه:

- ١- شائى کورد ١٩٥٤
 - ٢- عه‌مۆن کرمانج، وه‌رگیرانه‌و له‌ سالى ١٩٥٥ دا به‌ چاپی گه‌یاندووه ده‌که‌وته ٦٨ لا په‌ره
- له‌ بواری شانه‌گه‌ریش ئه‌م به‌ره‌مه‌ی وه‌رگیراوه‌ته سه‌ر زمانى کوردی:
- رێبا تازه - ده‌که‌وته ٧٠٥ لا په‌ره له‌سالى ١٩٣٤ دا به‌ چاپی گه‌یاندووه. جگه ئه‌م به‌ره‌مه‌ به‌نرخانه‌ی شه‌ره‌نگه‌یکى (کوردی-رووسی-ئه‌ره‌بى) داناوه له‌گه‌ڵ زنجیره‌یه‌ک له په‌رتووکى وه‌رگیرداوى بۆ قوتابخانه کوردیه‌یه‌کانى شارى یه‌ریشان.

ئه‌یاز زاخۆلى (ئه‌یاز یوسف ئه‌حمه‌د) هونه‌رمه‌ندى گۆرانى فۆلکلۆرى ره‌سه‌نى کوردی

١٩٤١ - ١٩٨٤

له‌ شارۆچکه‌ی زاخۆ له‌ سالى ١٩٤١ چاوى به‌ژيان هه‌تی‌ناوه، هه‌ر له‌ منداڵیه‌وه خولیاى گۆرانى ره‌سه‌نى کوردی بووه و زۆربه‌ی کاتى له‌ دیوه‌خانان به‌سه‌ر بردووه که گۆرانى بیژه‌کانى تیا‌دا ده‌نیشتن و گۆرانیان ده‌وته‌وه.

ئه‌یاز پشتى ته‌واوکردنى خویندنى قوناغى ناوه‌ندى روو له ناماده‌ی کشتوکاڵ ده‌کات و له‌ناهه‌نگ و قیستشان و جه‌ژن و بۆنه تاییه‌تیه‌یه‌کاندا ده‌ست ده‌کات به‌ چیرى گۆرانى به‌شیوه‌یه‌کى سه‌رکه‌وتووانه ناهه‌نگه‌کانى به‌رپه‌ربردووه.

ئه‌یاز خاوه‌ن گه‌نجینه‌یه‌کى مه‌زنى فۆلکلۆرى و ره‌سه‌نى کوردی بوو، چه‌ندین ستران و چیرۆک و په‌ندى پێشینیان و داستانى له‌به‌ر بوو هه‌ولتى ده‌وته‌مه‌ند کردنى زیاترى گه‌نجینه‌ی ده‌داو به‌ دواى که‌له‌ په‌ور ده‌گه‌را تا زیاتر ره‌سه‌نایه‌تیان لى هه‌تیه‌یه‌تی و هونه‌ره‌که‌ی خۆى پێ ده‌وته‌مه‌ند بکات. ئه‌یاز، خولیاى گۆرانى کوردی بووه‌وه بۆ یه‌که‌مه‌جار به‌هاوکارى چه‌ند هاوڕێیه‌کى سه‌ردانى ئێزگه‌ی کورد کرد له به‌غدا و له‌وى شاره‌زایان گوتیان له ده‌نگى گرت هه‌رزوو پاشه‌ روژیکى هونه‌رى که‌شیان بۆ خواست، ئه‌م گۆرانیه‌یه‌ی ئه‌یازى له ئێزگه‌ی کوردی تۆمارى کردوون ئه‌مانه‌ن: "من دیت جارا هه‌ولتى، "لاندک"، "به‌س خۆ گرانکه"، "ئه‌فین دایى"، "دێ به‌ژینه"، "که‌فۆک"، "چوخک"، "سه‌ردانه قروژ"، "سه‌ردا شه‌هید"، "جیبه‌که‌م نه‌ز"، "هیشى و گۆشه‌ند".

هه‌روه‌سا له‌گه‌ڵ چه‌ندین شاعیرکارى هاو‌به‌شیان ئه‌نجامداوه بۆ سازکردنى گۆرانیه‌یه‌کان له‌وانه‌ش "عه‌بدوله‌زه‌یز سلیمان"، "به‌شار مه‌مه‌د"، "سه‌گشان عه‌بدول حه‌کیم"، "به‌درخان سندی"، "عه‌بدوللا حوسین" و ... هتد، جگه ئه‌م گۆرانیه‌یه‌ی له‌گه‌ڵ تیبی ده‌وک تۆمارى کردوون س کاسیتى دیکه‌شى له تۆماره‌که‌ی "تۆمار تۆمار کردووه، هه‌روه‌سا چه‌ند گۆرانیه‌یه‌کى به‌ دوو قۆلى له‌گه‌ڵ هونه‌رمه‌ند "ئه‌مه‌دان زاخۆلى" گوتووه، له‌ سالى ١٩٨٢ دا، له زاخۆ کاسیتیه‌کى تۆمارکرد که چه‌ند گۆرانیه‌یه‌ک بوو له‌وانه: "ئه‌گه‌ر دنیا هه‌مى گۆلین، های به‌رده‌به‌رده‌ک، چ ته‌شه، مه‌قامى می‌ره‌مى، به‌سته‌ی پازنیل...."

به‌لام زۆربه‌داخووه بیست سال به‌ر له‌نیستا مه‌رگ رێگه‌ی ده‌داو ئه‌یاز زاخۆلى له رۆژى شه‌مه‌ رێکه‌وتى ١٩٨٤.٠١.٢٠ دا، له‌شارى مووس له‌هوالى کۆچى دوا‌ی راگه‌یه‌ندرا و بۆ هه‌میشه‌ چاوه‌شه‌که‌کانى لیکنه‌و ماناوا‌یى له سه‌وزایى خاک کرد.

په‌ندی پیشینیان

هه‌لا غه‌قووری ده‌بیای

خه‌ یال خه‌زێنه‌ی به‌ که‌س نه‌داوه
زێر بۆ دینه‌وه‌، خه‌ یالێداوه

که‌ری دیز ده‌کا جه‌ز به‌ تۆپینی
تاكو خاوه‌نی زه‌ره‌ر بیینی

نه‌سه‌هت ناچق به‌ مێشکی که‌ردا
کئ دیویه‌ بزمار برۆا به‌ به‌رده‌دا؟

به‌سمان به‌سه‌ردا لێده‌ گیزو فیز!
پێوه‌دان خۆشه‌ نه‌وه‌ک ویزه‌ویز

نه‌مه‌ش نه‌تلیکی له‌مێژ و کۆنه
پاداران بگره‌، بئ پا نیخۆنه!

له‌ ترس و خۆفی ماری به‌ده‌کردار
له‌ په‌نا ناوڕ خۆم داوه‌ جه‌شار

خۆشیم نه‌دیوه‌ له‌م رۆژگار
وه‌تی هه‌م، نیمه‌سال خۆزگه‌م به‌ پاره

ده‌ستی ته‌ماهت هێنده‌ پان مه‌که‌!
خاوه‌نی که‌رده‌م په‌شیمان مه‌که‌!

ژووشک به‌ فه‌خری خۆی ده‌نی پۆله
بیجیوی کئ به‌هت تۆ نه‌رم و نۆله

نه‌گه‌ر ناتخوڕئ تۆ بنی پانی
چیته‌ له‌ مانه‌دوونه‌بوونی شوانی؟

له‌ چاوی خۆتا نابینی گاسن!
سووژن ده‌بیینی له‌نیو چاوی من

که‌چه‌ن ده‌رمانکه‌ر بوایه‌ بیگومان
له‌ پێنا سه‌ری خۆی ده‌کرد ده‌رمان

نه‌گه‌ر لێگه‌رئ شۆناری به‌ده‌هه‌ر
ناو ده‌خواه‌وه‌ گوڕگ له‌گه‌ن مه‌ر

وتیان به‌ رێوی شاهیدت کنیه‌؟
وتی کلکی خۆم، باوه‌رم پێیه‌

چکۆله‌ترین که‌رده‌وه‌ی نینسان
له‌ سه‌د ته‌سی زل باشته‌ر دیسان

چیرۆک بو مندالان

گورگیکی دره‌نده‌و سه‌گیکی به‌وه‌فا

نووسینی / حاتم باتاسی

جارێکیان گورگیکی دره‌نده‌و زۆر برسی نه‌بیت، له‌دارستانی زۆر ده‌سوورینه‌وه‌ له‌ پر کاریلله‌ی ناسکو جوانی به‌رچاو نه‌که‌وت کله‌ هیندی هیندی ملی رێگای گرتبووه‌ به‌رو جارو باریش له‌ناو گژوگیا ده‌له‌وه‌را، گورگه‌که‌ ناوێکی له‌ده‌رووبه‌رکه‌ی خۆی کاریلله‌ی دایه‌وه‌ به‌لکو هیچ گیانه‌به‌ریک له‌وناوه‌ ديارنه‌بیت تاوه‌کو بچیت په‌لاماری کاریلله‌که‌ به‌داتو بیخوات.

به‌لام له‌ناکاو سه‌گیکی له‌دووره‌وه‌ بینی و هه‌ر خه‌ریک ده‌بوو به‌ په‌له‌ خۆی بگه‌یینه‌ته‌ لای کاریلله‌که‌.

سه‌گه‌که‌و گورگه‌که‌ هه‌ردووکیان بینی و هه‌رچۆنیک بێت له‌یه‌کتر نزیک که‌وته‌وه‌، گورگه‌که‌ به‌ سه‌گه‌که‌ی ووت: نه‌وه‌ بو هاتوبیته‌ ناو دارستانی ئێمه‌؟ سه‌گه‌که‌ ووتی: به‌دوای نه‌و کاریلله‌یه‌ هاتووم. گورگه‌که‌ ووتی: نه‌و کاریلله‌یه‌ ئێچیری منه‌ نه‌ک ئێچیری تۆ، سه‌گه‌که‌ ووتی: نه‌و کاریلله‌یه‌ نه‌ ئێچیری منه‌و نه‌ ئێچیری تۆیه‌، خۆم پاسه‌وانی میگه‌له‌ مه‌رو بزنیکم خاوه‌نه‌که‌ی نه‌و کاریلله‌ی وون کردوووه‌ منیش وا به‌دوای هاتووم تا توانیم ئیستا بیدۆمه‌وه‌ ئیتر نه‌بین بو خاوه‌نه‌که‌ی بگه‌رینه‌وه‌.

گورگه‌که‌ ووتی: گه‌رانه‌وه‌ی نه‌و کاریلله‌یه‌ به‌ هیچ شیوه‌یه‌ک نیه‌، چونکه‌ من به‌ر له‌تۆ نه‌و کاریلله‌یه‌م دۆزیوه‌ته‌وه‌.

سه‌گه‌که‌ زۆر به‌ تووره‌یی پێی ووت: به‌لام نه‌که‌ر من زوو به‌ فریای نه‌گه‌یشته‌بام نه‌وا زوو ده‌تکرده‌ ژمه‌ خۆراکی خۆت.

گورگه‌که‌ ووتی: هه‌رچۆن بێت نه‌وه‌ ئێچیریکی ته‌رو ناسکه‌و که‌وتۆته‌ به‌رچگی ئێمه‌ وه‌ره‌ با بچین پێکه‌وه‌ کاریلله‌که‌ بگه‌رین و بیخوین، خۆ خاوه‌نه‌که‌ی ئێره‌ نیه‌، هه‌ر کاتێ گه‌رایه‌وه‌ لای خاوه‌نه‌که‌ی بێ: نه‌مدۆزیه‌وه‌.

سه‌گه‌که‌ به‌مه‌ زیاتر رقی هه‌لده‌ست و نه‌ئێ: پرۆ نه‌و لاوه‌ هه‌ی گورگی به‌د فه‌رو درنده‌ من چۆن به‌ قسه‌ی تۆ هه‌لده‌خه‌ته‌تیم، چۆن درۆ نه‌که‌م، چۆن خیانه‌ت نه‌که‌م، تۆ میژووی ژیا‌نت پره‌ له‌نه‌زانی و پره‌ له‌تاوان، من پاسه‌وانی که‌سیکم هه‌رده‌م جیگای متمان‌ه‌ی نه‌وم، به‌شه‌وو به‌رۆژ منی کردۆته‌ پاسه‌وانی مانی خۆی میگه‌له‌ مه‌رو بزنیک زۆر، هه‌میشه‌ له‌و نه‌ره‌که‌ی پێم راسپێردراوه‌ نه‌و په‌ری پاک و دسۆزی خۆم تیا‌دا به‌کار نه‌هێنم، ته‌نانه‌ت ناماده‌م گیانی خۆم له‌ پێناو به‌خت بکه‌م

ناڵی کوردستان

هۆنراوی / حاتم باتاسی

نه‌ی مندالینه‌ نه‌ی مندالینه‌

نیمه‌ش خاوه‌ن ناڵینه‌

ناڵی کورد شه‌کاوه‌یه‌

به‌جوار ره‌نگ رازاوه‌یه‌

ده‌ی بزانی هه‌مووتان

ره‌نگه‌کانی به‌واتان

لێی بنۆڕ به‌وردی

که‌تیشکی خۆره‌ زه‌ردی

چ جوانیکه‌ به‌و شیوه‌

بیست و یه‌ک تیشکی پێوه‌

له‌بو نه‌وڕۆ نیشانه‌یه‌

که‌جه‌زنی کۆنی نیمه‌یه‌

سپی ناشتی کوردانه‌

سوور خوینی شه‌هیدانه‌

هه‌یمای سروشته‌ سه‌وز

ناڵیه‌که‌ هه‌ر به‌رز

له‌جوانی نه‌و ناڵیه‌

ووڵات ناڵو واڵیه‌.

تەندروستی

نەو خواردنە سوودمەندانەى کە دەبنە هۆى درێژبوونی تەمەن

رێبوار حەمەلاو .. بە پێى هەواڵێكى رۆژنامەى "لێندى مەیل" كەنەداىى ، پەسپۆرانى باورى خۇراك رايانگەياندا كە خواردنى ، خۇراكى تەندروست و سوودبەخش دەبێتە هۆى ئەودى رێگە لە پێربوونى ناوادة بگرت و داوا بخت.بە ووتەى زانایان ۲۵ جۆر خواردن رۆلىكى سەرەكیيان لە درێژكردنى تەمەنى مەوێ.

ئەو جۆره خواردنانه لە رێژەىكى زۆر ئانتى ئاكسىدانى و ماددى خۇراكىيى سوودمەنديان تێدايە كە بەرێژەىكى بەرچاو دەبنە هۆى بەهێزكردنى سیستمى بەرگری لەش.

هەروەها رۆبەرۆى رادىكاله نازادەكان دەبنەو و رێژى شەكرە ناو خوێن و نانسۆلین بە شێوى هاوسەنگ دەهێننەو.ئەودش وا دەكات كە لەشى مەوێ لە هەوكردن بپارێژێت.

ئەو خواردنە سوودمەندانەش بریتین لە " باوى كە سەرچاوىەكى دەرمانەندە بە فیتامین E و ئانتى ئاكسىدان وچەورى سوودمەندو هەروەها مێوێ ئاشاكادۆ ، كە دەبێتە هۆى نوێژكردنەودى خانەكانى DNA . هەروەها خواردنى چەوونەكە سەرچاوىەكى دەرمانەندە بە ماددى "بیتاىن" كە ئەودش رێگە لە پیر بوونى خانەكانى لەش.

هەروەها خواردنى هەموو جۆره تۆدەكان ،كە بە هۆى بوونى ماددى "فیتۆ" كەجۆرێگ ئانتى ئاكسىدانى بەهێز بۆ لەشى مەوێ زۆر سوودمەندە.هەروەها "لۆبىبای سوور" رێژەىكى زۆرى پڕۆتیین و ماددە كانزاییەكان تێدايە كە رێگە لە توشبوون بە شێرپەنجە دەگرت.

چەند خواردمەنێیەكى تریش هەيە كە بریتین لە " هەموو كەلەرم كان ،شۆكۆلاتى رەش،سیر، چای سەوز، رۆنى زەیتوون،نېسك ،پرتەقال، هەنار، بېبەرى دۆلە،ئېسپىناخ ، سێوت،ترى رەش،تەماتە ، گۆز،پەتاتە ،ماسى سۆلمۆن" كە ئەمانە هەمووى دەبنە سەلامەتى لەش و هەروەها رێژبوونی تەمەن.

كارىگەرى "پىاسەكردن" لە سەر هاوسەنگکردنى ئانسۆلىنى لەش

رێبوار حەمەلاو .. بە پێى هەواڵێكى ئاژانسى "فرانس پریس" تۆى ژەرنى ئۆستراالى رايانگەياندا ، كە پىاسەكردن زۆر لە ماوى رۆژدا ، دەبێتە هۆى كەم كردنەودى كێشى لەش ، رێگە لە گەردبوونەودى چەورى دەورى كەمەر دەگرت و هەروەها دەبێتە رێكخستن و هاوسەنگى رێژى ئانسۆلىنى ناو لەش. بە ووتەى تۆنژەرانى دامەزرانووى "مردج" لە شارى ملبۇرن ، پىاسەكردن كارىگەرىيەكى زۆرى لە سەر هاوسەنگكردنى رێژى چەورى لە لەش بە تايبەت رێكخستنى ئانسۆلىنى خوێندا هەيە.دواى تاوتووى كردنى دۆسيەى ۵۲۹ كەس لە سالانى ئىتوان ۲۰۰۲- ۲۰۰۵ كە بەشداريان لەو تۆنژەنەویدەدا كرد بوو. زانایان داوايان لە بەشداربووان كرد هەتا چۆنێتى ئەو خۇراكانەى كە لە ژمەكان و هەروەها جۆرى وەرژشكردنیان بگۆرن و رۆژانە نزیكەى ۱۰۰۰شەقاو پىاسە بكەن.

لە سەرەتای ئەو تۆنژەنەوانە بەشداربووان رۆژانە نزیكەى ۳۰۰۰ شەقاو پىاسەیان دەكرد و لە كۆتاییدا ئانسۆلىنى خوێنى ئەو كەسانە ۳ بەرانبەر باشتەر بوو.بۆیە پىاسەكردن كارىگەرىيەكى زۆرى لە هاوسەنگكردنى ئانسۆلىنى لەش دا هەيە.

شەربەتى هەنار بەرگری لە شوربوونەودى سەك دەكات

هێمن مەمەد... لە مێانیى لێكۆلینەوویەكى تازەى زانستیدا دەرکەوتوو ، كە خواردنەودى شەربەتى هەنار رۆژانە ، دەگرت ئەو چینه چەوریەى لەناوچەى سەدا كۆدەبێتەو كەم بگاتەو لەگەڵ قوناغەكانى ناوەندى تەمەندا .

تۆنژەران ئامانژیان بەودا ، كە ئەو مێویدە بەهۆى بوونی ماددى "سوبر فروت" یان " سوبر فاكهه" توانای كەمكردنەودى چەورى كۆكراو لەناو كەدەدا هەيە

بە پێى وتەى تۆنژەران ئەوانەى هەموو رۆژێك كۆپێك شەربەتى هەنار دەخۆنەو ، ئەوا ئەماوى هەفتەىكدا خانەكانى چەورى لەناو كەدەیاندا كەم دەبنەو ، وە ئەكەرى توشبوون بە پالە پەستوى خوێن و مەترسى جەنتەى دڵ و مێشك و نەخۆشیەكانى گۆرچیلە كەم دەكاتەو .

سەرۆكى تیمى لێكۆلینەووەكە لە زاتكۆى ئەدنیبەر دەلیت شەربەتى هەنار یارمەتى كەمكردنەودى ترشى چەورى لەناو خوێندا دەكات ، كە ناسراو بە "نیفا" .

خواردنى باوى بەرگری لە نەخۆشى شەكرە دەكات

خاتوو دكتۆره كاترین تسانگ سەرۆكى تیمى لێكۆلینەووەكە وتیشى "هیچ گۆمانێك لەوددانیه كە شەربەتى هەنار سودى هەيە لە كەمكردنەودى مەترسى توشبوون بە نەخۆشى مۆلۆلەكانى دڵ .

هێمن مەمەد... لێكۆلینەوویەكى تازەى بەریتانى ئاشكراى كردوو ، كە خواردنى باوى یارمەتى رێگەگرتن لە مەترسى توشبوون بە نەخۆشى شەكرەو نەخۆشیەكانى دڵ دەگرت .

زانایان لەم لێكۆلینەوویەدا ئامانژیان بەوداوە كە سیستەمى خواردنى پێكهااتوو لە باوى یارمەتى چارەسەرکردنى نەخۆشى جۆرى دووهمى شەكرە دەكات بە رێژى ۹۰% بۆ ۹۵% لە حالەتى توشبوون بەو نەخۆشەو .

هەروەها خواردنى باوى پارێزگارى لە كەم بوونەودى چالاكیەكانى جەستە دەكات ، لە لایەكى تریشەو خواردنى چارەسەرى نەخۆشیەكانى دڵ و خوێنەبەركان دەكات .

بە پێى وتەى زانایان خواردنى دەرمانەندە بە باوى یارمەتى چالاكکردنى ئەنسۆلین دەكات و ئاستى كۆلیستەرۆلى زیانبەخشیش لەناو خوێندا كەم دەكاتەو .

وتە‌ی زانایان

به‌ته‌مام ناقل ب‌م چونكه خۆم نه‌دوم ده‌وێت نه‌ك كه‌سێك داواى نه‌دوم لێبكات - نیچه

توندوتیژی توندوتیژی لێ ده‌كه‌وته‌وه - زانایه‌ك

هه‌رچی مرۆڤه ناتوانیت نه‌داى نه‌ركى خۆى بكات گه‌ر نازا نه‌بیت - كانت

یاسا له‌ لۆژیکه‌وه سه‌رى هه‌ڵه‌داوه به‌لكو له‌ نه‌زمونه‌وه سه‌رى هه‌ڵداوه - دیوین

نه‌گه‌ر یاسا نه‌بیت ده‌بیته شه‌رى هه‌مووان دژی هه‌مووان - هېگن

نه‌گه‌ر له‌ هه‌موو نا داوه‌رى یه‌كانى جیهان بگه‌یت له‌وانه‌یه‌ له‌ نیو ر‌قدا به‌ریت - په‌ندى چینی

ملهو‌ر كه‌سێكه بۆ لێكردنه‌وه‌ى سێویك داره‌كه له‌ ر‌ه‌گه‌وه ده‌ره‌هینیت - نیچه

نه‌وه‌ى له‌ دواىین ر‌ۆژه‌كان دین نه‌وانه‌ن كه‌ شمشیره‌كانیان ده‌كه‌ن به‌ بزمار و ر‌ه‌ه‌كانیان ده‌كه‌ن به‌داس - پیفه‌مبه‌رى جوله‌كه

یه‌ك دیه‌ن له‌ هه‌زار وشه‌ قسه‌كردن به‌سوودتره - په‌ندى چینی

ر‌یگا به‌ن پرسیاریكتان لێ بكه‌م؟ به‌منداى چه‌ند كه‌وتوون به‌ نه‌رزا تا به‌سه‌رپێ كه‌وتوون بینگومان زۆر كه‌وتوون بۆیه نه‌گه‌ر له‌ ژيانى گه‌وره‌بشدا نه‌وشته بگه‌ین به‌ پێوه نه‌وا سه‌ركه‌وتن مسۆگه‌ره - نانتونی ر‌ابینز

ژيانى مرۆڤ له‌ ژیر دوو هه‌یزدایه كه‌ مرۆڤ بۆ خۆیان كیش ده‌كه‌ن یه‌كه‌م هه‌یز ر‌اكرده له‌ به‌رامبه‌ر نا‌ر‌ه‌هه‌تى و دووه‌میان تامه‌زرۆى گه‌یشته به‌ خۆشى - نانتونی ر‌ابینز

ر‌استگۆیی كه‌ مرۆڤ له‌ قسه‌كانى به‌ كارى ده‌بات ناواز و ر‌ه‌نگ و بۆنى خۆى هه‌یه به‌لام له‌ درۆ گوتندا نه‌م ناواز و ر‌ه‌نگ و بۆنه نامینى - نه‌لیكسانده‌ر وول

نه‌وه‌نده گه‌نگ نییه كه‌ مرۆڤ چى بلێ به‌لكو گه‌نگ نه‌وه‌یه كه‌ مرۆڤ به‌ چ شێوه‌یه‌ك بیلێ - په‌رله‌مانى به‌ریتانیا

داها‌تووى مرۆڤ هه‌ر مرۆڤه - بونگ

له‌ مامه‌لكه‌ردن له‌گه‌ڵ خه‌لكیدا وا هه‌لسوكه‌وت مه‌كه‌ن كه‌ گوايه نامر‌ازن به‌لكو وا هه‌لسوكه‌وت بكه‌ن كه‌ نامانجین - كانت

بۆ شووشه‌ى شكاو و شیرى ر‌ژاوا ناخ هه‌لمه‌كه‌ش - براندون

ژيان پانیوراو و هه‌لینجراوى بیركردنه‌وه‌مانه - ماركۆس نوریلېۆس

من ته‌نانه‌ت شه‌ش ر‌ۆژى خۆشم له‌ ژياندا نه‌بووه - ناپلیۆن

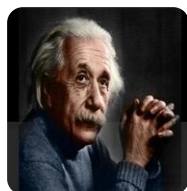
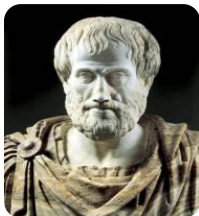
مرۆڤى راسته‌قیینه به‌ چاكه‌ كردن له‌گه‌ڵ خه‌لكیدا خوشحال ده‌بیت به‌لام كه‌ خه‌لكى چاكه‌ى له‌گه‌ڵ ده‌كه‌ن شه‌رمه‌زار نه‌بیت - نه‌رستۆ

خۆت چاك بناسه جگه‌ له‌تۆ كه‌سێكى تر له‌م جیهانه له‌تۆ ناچیت - دیل كارنگى

لا‌سای كه‌سانى تر مه‌كه‌وه هه‌ولبه‌ده خۆت بناسى و له‌ ۱۰۰% خۆت هه‌ر خۆت بیت - دیل كارنگى

كوئى بێ درك له‌ ژياندا نییه - ر‌ۆژه‌لاتیه‌كان

نوسین و ناماده‌کردن: كاك سه‌رباز

هه‌لپه‌رکی نه‌ریتیکێ کوردده‌واری

به‌شی یه‌که‌م

نووسینی : عه‌ بدوللا سادقی

هه‌لپه‌رکی ناسایترین دیاردی بوونه، به‌ر له‌ سه‌ره‌تانی مرۆف، رازی پیوه‌ندی نیوان کانیات بووه. هه‌لپه‌رکی یه‌کیکه‌ له‌ هونه‌ره‌ هه‌ره‌ کۆن و ره‌سه‌نه‌کانی میله‌تی کورده و به‌ یه‌کیکه‌ له‌ هونه‌ره‌ گرینگ و بایه‌خداره‌کانی میله‌تی کورد ده‌ناسرێ و هونه‌رکی کلاسیکی کۆن و هه‌لکۆره‌ که‌ نۆینه‌گی، نازییه‌تی و لێهاتویی وچالاکێ گه‌لی کورده. هه‌لپه‌رکی میژووێهکی دروست، سه‌رچاوێهکی روون و ناشکرای نییه. واته‌ هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ له‌گه‌ڵ ژبانی کورد تیکه‌ڵ بووه و هیندیک که‌س ده‌تێن ۲۶۱۰ ساڵ پێش ئێستا و له‌ کاتی هێرشێ نه‌سه‌کنده‌ر بۆ سه‌ر حاکی ئیمپراتۆری هه‌خامنشیه‌کان" بووه. هه‌لپه‌رکی کوردی به‌زم نییه‌ به‌تکو "ره‌زمه" واتای نه‌زمه‌که‌مان و جۆره‌کانی هه‌لپه‌رکی به‌ پێی ناوگۆری ژبان و شیوه‌ی شه‌ر و کارو زحمه‌تی بیوچانی خه‌لکی کورد دانراون که‌ هه‌موو نیوه‌رۆکیان له‌ ناوچه‌ شاخاوی و پێ له‌ هه‌ردو ده‌وه‌ن و هونه‌رپه‌روه‌ری کورده‌واری دا هه‌تقولاون له‌ به‌نه‌رتدا ژۆریه‌ی نه‌زمه‌کان له‌ سروشت گیراون و ژۆریه‌شیان هه‌ماسین وه‌کوو: **خانان، شه‌لان، فه‌تاح، و فه‌تاح خانان و سێ جار نایشوکی و....** له‌ سه‌ره‌تا دا خه‌لکی کورد له‌ کاتی گیره‌ و هه‌نگرتنی خه‌رمان و چاندنی گه‌نم و جۆدا هه‌لپه‌ریون. له‌ هه‌لپه‌رکی کوردی دا بۆ ژن ریز و بایه‌خیکێ تایبه‌ت و جیاوازی داده‌نێن وه‌ک ده‌تێن هه‌لپه‌رکی بێ ژن وه‌کوو داری بێ به‌ر وایه. ده‌توانین بڵێن نه‌ته‌وه‌ی کورد خاوه‌نی چوار تایبه‌تمه‌ندی سه‌ره‌کییه

۱. زمانی ده‌وله‌مه‌ندی چه‌ند زاواوه‌یی

۲. داب و نه‌ریت و جلوه‌ریگی رازاوه‌ی جۆراوجۆر

۳. نازییه‌تی و بوژی

۴. شای و هه‌لپه‌رکییه‌کی جۆراوجۆر

ژۆریه‌ی گه‌لان به‌ هه‌ته‌ پێمان وایه‌ هه‌لپه‌رکی کوردی (رقص) و (سه‌ما) یه، له‌ راستیدا هه‌ره‌که‌ت و جه‌وجۆنه‌کانی هه‌لپه‌رکی کوردی هه‌موو هێرشه‌رانه‌ن و ژۆرتین جوته‌کان له‌ لاق دان نه‌وه‌ش ده‌گه‌رێته‌وه‌ بۆ نه‌وه‌ی که‌ هه‌لکه‌وته‌ی جوگرافیا کورده‌ستان ژۆریه‌ی شاخاوییه‌ و ژۆریه‌ی کات خه‌لکه‌کی له‌ شه‌ر دابوون و بۆ خۆ ناماده‌کردن له‌ به‌رامبه‌ر دوژمن دا هه‌میشه‌ پێش له‌ شه‌ره‌کان به‌زمی شادی و خوشیان گیراوه‌ و هه‌لپه‌ریون. که‌وایه‌ که‌ له‌ هیندیک له‌ نه‌زمه‌کاندا لاقیان بۆ پێشه‌وه‌ و پاشه‌وه‌ فری ده‌دن وه‌کوو "سه‌مۆلان" یان هه‌تده‌خه‌نه‌وه‌ وه‌کوو نه‌زمی" پشت پای فه‌تاح" به‌ ناوڕاده‌وه‌یه‌ک له‌ شیوه‌ی هه‌لپه‌رکی نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌ ده‌توانین ئه‌م راستیه‌ی سه‌له‌مێنین که‌ هه‌لپه‌رکی کوردی به‌ هه‌موو جۆره‌کانیه‌وه‌ به‌ کۆمه‌ڵ و هێرشه‌رانه‌یه‌وه‌ له‌ کاتی که‌ دا هه‌لپه‌رکی میله‌تانی دیکه‌ "تاک" و جوته‌کانیان " به‌ به‌شه‌کانی دیکه‌ی له‌ش ئه‌نجام ده‌درێ و له‌ هه‌ندێ که‌ شوێنیش به‌ ده‌ست و به‌ نامێری دارو شمشیر به‌ریوه‌ ده‌چن.

فه‌له‌سه‌فه‌ی هه‌لپه‌رکی باسیکی زۆر و لێکدانه‌وه‌یه‌کی قوونی ده‌وی و کارناسیکی لێهاتوو که‌ لێی بکۆنێته‌وه‌، له‌ نێو ژۆریه‌ی نه‌زمه‌کان دا دینه‌ پێش و ده‌چه‌ پاشه‌وه‌ و ده‌قوولین، نه‌وه‌ مانای وره‌دانه‌ به‌ کۆمه‌لکه‌ و کۆری هه‌لپه‌رکی و شه‌ره‌ران و بانگ کردنی خه‌لکی دیکه‌ بۆ مه‌یدانی به‌ره‌ره‌کانی له‌گه‌ڵ دوژمن.

به‌ گشتی ده‌توانین بڵێن "هه‌لپه‌رکی" یه‌کیکه‌ له‌ شاده‌ماره‌کانی هونه‌ری کلاسیکی کورديه‌یه. هه‌لپه‌رکی به‌زمی دێ و چاو نه‌زمی ده‌ست و پێ یه.

هه‌لپه‌رکی له‌ رۆژه‌لاتی کورده‌ستان دا، زۆر ده‌وله‌مه‌ندتره. هه‌ر مرۆفیک که‌ دنی خوش بی، شه‌پۆلی نه‌و خوشیه‌ هانی ده‌دا بۆ ده‌ربیرینی هه‌ستی خۆی، له‌ نێو کورده‌واری دا کوردیش له‌ هه‌موو شتیک خۆی تاو ده‌داته‌ نێو شای و هه‌لپه‌رکی.

جۆری نه‌و هه‌لپه‌رکیانه‌ که‌ ژۆریه‌یان له‌ بێر چوونه‌ته‌وه‌ یان له‌ حانی فه‌وتان دان که‌ ژۆریش وه‌کوو: **سێ پێی، سوسکه‌یی، سه‌مای کۆچه‌ری، سه‌نجان، سوله‌ته‌کی، شیخانی، شه‌نگاری و گۆل شینێ، فه‌تاح پاشایی، منجۆلی، تووسکی و نایشوکی، که‌په‌رۆکه، سێ جارو سه‌نگین سه‌ما و زۆر نه‌زمی دیکه‌ که‌ له‌ ناوچه‌کانی کورده‌ستان دا کاتی که‌ باو بوون ئێستا ژۆریه‌یان نه‌ماون.**

له‌ کورده‌ستان دا له‌گه‌ڵ هه‌ر جۆره‌ شای و هه‌لپه‌رکییه‌کدا جۆره‌ نه‌زم و ناوازییک ده‌گوترێ، که‌ له‌گه‌ڵ جۆری جوته‌وه‌یه‌کان بگۆنن، کابرای گۆرانیبێژ له‌ نێوه‌راستی نه‌و بارنه‌یه‌ راده‌وه‌ستی و ناوه‌نگ و هه‌وا جۆراوجۆر ده‌چرێ و له‌گه‌ڵ ژۆرناژن دا هه‌ر جار روو له‌لایه‌کی شاییه‌که‌ ده‌که‌ن بۆ بزواندن هه‌ستی نه‌وانی هه‌تده‌په‌رن. هه‌ر کات ژۆرناژن روو ده‌کاته‌ هه‌ر لایه‌ک، نه‌و لایه‌ گه‌رمتر و به‌ هه‌ستیکی جیاوازییه‌وه‌ هه‌تده‌په‌رن.

جیه‌کی ناماژیه‌ که‌ ده‌هۆلی نێو شاییه‌که‌ به‌ مانای گۆی زمویه‌ و سورناکه‌ش به‌ مانای چه‌و یا هه‌وایه، داوه‌ته‌که‌ش که‌ پێک هاتوه‌ له‌ ره‌شه‌ته‌کی ژن و پیاو به‌ مانای ئه‌ستێره‌کانی ناسمان و ده‌ستیان وا له‌ نێو ده‌ستی یه‌کدا هه‌تده‌په‌رن که‌ به‌ مانای یه‌کیه‌تی و نێتیجاده.

۲۰۱۰ / ۸ / ۸

سه‌رچاوه : کورده‌ستان و کورد

دستی نالا پیرۆز بی آی ریه‌ندان ٦٥

سه‌د شوکور وا من نه‌مردم، تاکه دیم نالای کورد
که‌وته به‌رچاوم به‌به‌رزی، سوورته و سیمای کورد
بازیوو، دوو‌با بوو دیددی نه‌رگسی شه‌هلای کورد
مژده بی نه‌مپۆکه به‌رپوو، چاوی پر بینای کورد

هه‌ر بژی نالای کورد و پیشه‌وای زانای کورد

چه‌ند زمانیکه نه‌سپرو ژیر چه‌پۆکه‌ی عه‌له‌من
سه‌رکز و بی قیমে‌تی به‌رچاوی زاده‌ی نه‌ده‌من
دی‌لی زیندانی نه‌زانی، مه‌ستی باده‌ی مه‌ته‌من
بانگ که‌نه یه‌کتر هه‌مووتان، چۆنکه نه‌مپۆ بی عه‌من

هه‌ر بژی نالای کورد و پیشه‌وای زانای کورد

بانگ که‌نه نه‌رواحی پاک‌ی نه‌رده‌لانی نه‌ره شیر
یا بلین کاوه له‌کوین؟ روژی هه‌زار یادت به‌ خیر
بیننه به‌رچاوی خۆتان هه‌له‌مه‌تی زه‌ندی ده‌لی‌ر
هه‌ر بلین نه‌م شیرعه نه‌هلی کو‌هسار و که‌رمه سیر

هه‌ر بژی نالای کورد و پیشه‌وای زانای کورد

قه‌ت له بی‌رت ده‌ره‌چه‌ی کورده، زه‌ری زنجیری پیت
تۆ ته‌ماش که، نه‌ده‌سی بینگه‌نه‌کان چی هاته ریت
کو‌انی بایی گۆر عه‌ریب و؟ مه‌مه‌که‌ی بی شوین و جیت؟
کورده چۆن تۆ دل بریتی، شکله بو نه‌م شیرعه کویت

هه‌ر بژی نالای کورد و پیشه‌وای زانای کورد

نۆبه‌ته، باراشت لیکه، ناشی گیتی که‌وته گه‌ر
شیر نه‌ته‌ساوه له به‌رم و شۆرش مه‌یدانی شه‌ر
گو‌ی نه‌ده‌ی هه‌رگیز به‌ هاشوه و هوشه‌ی نه‌ربایی زه‌ر
هه‌نگره نه‌م ده‌سته شیرعه و دابنئ سه‌د سه‌وئی ته‌ر

هه‌ر بژی نالای کورد و پیشه‌وای زانای کورد

سه‌د شوکور، وا نه‌ره‌زۆم و وان و بی‌تلیس و چه‌چان
ده‌ستی دایه ده‌ستی هه‌رگی، کورده زازاو به‌یان
شاری عه‌رپوت و جه‌زیره و مه‌تیقه‌ی به‌رزانیان
با به‌ به‌ستاده‌ی چه‌پله‌ بیژین، ده‌م به‌ ده‌م شام و بیان

هه‌ر بژی نالای کورد و پیشه‌وای زانای کورد

خانه‌قتین مژده نه‌دا، نه‌مپۆ به‌ دیاربه‌کر و هه‌رات
پینچه‌واندی ده‌وری پینشو، روژ له شیمال و هه‌لات
سه‌ری تیشکی که! چلۆن رو‌وبه‌کی خسته سه‌ر ولات؟
نه‌م وتاره بی‌ری دل بی، چاکه بو ریگه‌ی عه‌بات

هه‌ر بژی نالای کورد و پیشه‌وای زانای کورد

ماموستا قانع

کوردستان

گو‌قاری یه‌کبوون، گو‌قاریکی گشتی سه‌ربه‌خویه، بو‌خزمه‌ت به
بواری راگه‌یاندن و وشه‌ی کوردی کار ده‌کا بو ده‌وله‌مه‌ند و به
پیز کردنی ره‌خه، پيشنیار و بابه‌تی بو ره‌وانه بکه‌ن.

g.yekbun@hotmail.com

ناده‌سی پینه‌ندی:

کوردستان ناماده کردن و پیشکش کردنی به ره‌حمان نه‌قشی شکران